

Arbetstid och ledighet från anställning m.m.

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas ett antal motioner från allmänna motionstiden riksmötena 1999/2000 och 2000/01 som rör arbetstid, semester och annan ledighet. Utskottet avstyrker alla motioner utom två. En stor del av motionerna avstyrks med hänvisning till den av regeringen nyligen tillsatta utredning som har till uppdrag att se över frågor om arbetstid, semester och annan ledighetslagstiftning. I utredningens uppdrag ingår både att belysa dessa frågor och att komma med förslag. Utskottet vill därför inte föregripa resultatet av utredningen. Med anledning av två motioner om förstärkt skydd för föräldralediga anser utskottet att det finns starka skäl att överväga om det finns behov av att förstärka skyddet för arbetstagare som väljer att utnyttja sin rätt till ledighet i samband med föräldraskap. Utskottet anser att i första hand förändringar i föräldraledighetslagen och lagen om anställningsskydd bör övervägas. Riksdagen bör därmed bifalla motionerna.

I betänkandet finns tretton reservationer och fyra särskilda yttranden av Moderaterna, Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet, Folkpartiet och Miljöpartiet. I en gemensam reservation av Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet framförs krav på att arbetsgivarens ansvar för semesterlön skall begränsas.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden	6
1. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester, m.m.	6
Rapporten Kortare arbetstid – för och emot.....	13
2. Deltid – heltid.....	20
3. Ledighetslagstiftning m.m.	24
Reservationer.....	33
1. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (m)	33
2. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (kd)	35
3. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (fp).....	37
4. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (mp)	38
5. Avskaffande av gällande arbetstidsreglering (punkt 2) (m).....	39
6. Avskaffande av gällande arbetstidsreglering (punkt 2) (fp)	41
7. Arbetsgivarens ansvar för semesterlön (punkt 3) (m, kd, c, fp).....	42
8. Begränsning av EU:s detaljstyrning (punkt 4) (m).....	42
9. Deltid – heltid (punkt 5) (fp)	43
10. Ledighetslagstiftning m.m. (punkt 6) (kd).....	44
11. Förstärkt skydd för föräldralediga (punkt 7) (m).....	45
12. Ledighet för att pröva annat arbete (punkt 8) (v).....	46
13. Ledighet för att bedriva näringsverksamhet (punkt 9) (m)	47
Särskilda yttranden	49
1. Flexibel arbetstid	49
2. Flexibel arbetstid	50
3. Deltid – heltid.....	51
4. Ledighet för att bedriva näringsverksamhet	52
Förteckning över behandlade förslag.....	53
Motioner från allmänna motionstiden riksmötet 1999/2000.....	53
Motioner från allmänna motionstiden riksmötet 2000/01.....	55

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m.

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A702, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkandena 2 och 3, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A245, 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3 och 6–9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkandena 13 och 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (kd)

Reservation 3 (fp)

Reservation 4 (mp)

2. Avskaffande av gällande arbetstidsreglering

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19, 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6, 1999/2000:Sk692 yrkande 25, 2000/01:A207, 2000/01:A210 yrkandena 1–4, 2000/01:A214, 2000/01:A243 yrkandena 1–4 samt 2000/01:A263 yrkande 26.

Reservation 5 (m)

Reservation 6 (fp)

3. Arbetsgivarens ansvar för semesterlön

Riksdagen avslår motion 2000/01:A709.

Reservation 7 (m, kd, c, fp)

4. Begränsning av EU:s detaljstyrning

Riksdagen avslår motion 1999/2000:A721 yrkande 2.

Reservation 8 (m)

5. Deltid – heltid

Riksdagen avslår motionerna 1999/2000:A221, 1999/2000:A225, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A264, 2000/01:A265, 2000/01:A280, 2000/01:A283, 2000/01:A308, 2000/01:A712 och 2000/01:So359 yrkande 3.

Reservation 9 (fp)

6. Ledighetslagstiftning m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:A202 yrkande 1, 2000/01:A261, 2000/01:A808 yrkande 24, 2000/01:A809 yrkande 7, 2000/01:A811 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 8 och 2000/01:Sf274 yrkande 3.

Reservation 10 (kd)

7. Förstärkt skydd för föräldralediga

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad utskottet anfört om ett övervägande av behovet av att förstärka skyddet för arbetstagarare som väljer att utnyttja sin rätt till ledighet i samband med föräldraskap och om att i första hand förändringar i föräldraledighetslagen och lagen om anställningsskydd bör övervägas. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:A224 och 2000/01:A706.

Reservation 11 (m)

8. Ledighet för att pröva annat arbete

Riksdagen avslår motion 2000/01:A222.

Reservation 12 (v)

9. Ledighet för att bedriva näringsverksamhet

Riksdagen avslår motion 2000/01:A708.

Reservation 13 (m)

10. Ledighet för frivilligt försvarsarbete

Riksdagen avslår motion 2000/01:A705.

Stockholm den 6 mars 2001

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Martin Nilsson (s), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Laila Bjurling (s), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld Jansson (v), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Barbro Feltzing (mp), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s) och Henrik Westman (m).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet motioner väckta under allmänna motionstiden riksmötena 1999/2000 respektive 2000/01. Om inte annat anges har de i betänkandet behandlade motionerna blivit avlämnade under 2000/01 års riksmöte.

Motionerna återfinns i bilaga till betänkandet.

Utskottets överväganden

1. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester, m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motioner som tar upp frågor kring arbetstid, semester m.m. Utskottet avstyrker samtliga motioner med hänvisning bl.a. till pågående utredningsarbete.

Jämför reservationerna 1 (m), 2 (kd), 3 (fp), 4 (mp), 5 (m), 6 (fp), 7 (m, kd, c, fp) och 8 (m).

Motionerna

I detta avsnitt tar utskottet upp ett antal motioner som avser arbetstidsfrågor av mer övergripande karaktär, såsom exempelvis frågan om arbetstidsförkortning via lag, huvudprinciper för en reformerad arbetstidslagstiftning eller avskaffande av sådan lagstiftning, flexibla arbetstider, arbetstagarinflytande över arbetstiderna, semester- respektive övertidsreglering samt sambandet mellan arbetstider och arbetsmiljö och stress. I många fall behandlar motionerna direkt eller indirekt sambandet mellan olika aspekter på arbetstider.

Moderaterna avvisar i motionerna 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6, 1999/2000:Sk692 yrkande 25 samt A243 yrkandena 1–4 lagstiftning om kortare arbetstid. Den faktiska arbetstiden i Sverige är redan i dag ungefär 30 veckotimmar och därmed menar *Moderaterna* att 30-timmarsveckan i praktiken redan är genomförd. En generell arbetstidsförkortning skulle bli samhällsekonomiskt fördömande och leda till att många hushåll fick privatekonomiska problem.

Arbetsmarknadens regelverk inklusive arbetstidslagstiftningen är inte anpassade till en modern arbetsmarknad. Arbetstidslagen bör därför upphävas i sin nuvarande form, anser *Moderaterna*. Makten över arbetstider och andra arbetsförhållanden bör flyttas från politikerna till de enskilda individerna och deras arbetsgivare. Människor har *olika* önskemål när det gäller arbetstider. Därför bör flexibiliteten och möjligheterna till individuella lösningar bli större. Det måste bli möjligt att arbeta både mer, mindre och annorlunda, jämfört med i dag. En övre gräns för övertidsarbete bör inte lagregleras, anser *Moderaterna*.

Anställningsförhållanden bör enligt partiet regleras genom individuella avtal mellan arbetsgivaren och den anställde. På det sättet skapas flexibla arbetstidslösningar som kan anpassas till den enskildes önskemål och behov samt till verksamhetens krav.

Arbetsstidslagen är otidsenlig och medför en rad hinder för arbete och företagande. Den bör upphävas i sin nuvarande form. Grundläggande regler som syftar till att skydda människors liv och hälsa bör återfinnas i arbetsmiljölagen och de bör inte vara dispositiva. Anställningsförhållanden utöver detta bör regleras genom individuella avtal mellan arbetsgivare och arbetstagare. Moderaterna menar att flexibla regler på arbetsmarknaden medför frihet att arbeta olika. Det blir då möjligt att tillgodose behovet hos vissa personer att minska sin arbetstid medan andra som så önskar kan öka den. Flexibla arbetstidslösningar ger förutsättningar för ett modernt arbetsliv som är bättre anpassat till såväl enskilda arbetstagares önskemål som till verksamhetens krav.

Enligt Moderaterna i motion 1999/2000:A721 bör Sverige verka för att begränsa EU:s detaljstyrning på arbetstidsområdet (yrk. 2).

I motion 1999/2000:A723 yrkandena 10–12 föreslår *Vänsterpartiet* att taket för övertidsuttag sänks till 100 timmar per år och 25 timmar per månad. Det skall fortfarande finnas dispensmöjligheter. Det bör bli dyrare för arbetsgivaren ju fler övertidstimmar man tar ut. Den övertidsavgift som i dag tas ut vid överträdelse av lagen utan stöd i kollektivavtal bör fastställas i relation till företagets omsättning. Även definitionen av övertidsarbete bör ändras, anser partiet. I dag definieras det som oplanerad arbetsanhopning samtidigt som övertidsarbete i praktiken utförs regelbundet och planerat på många arbetsplatser. En striktare definition och tillämpning av övertidsbegreppet bör införas. Arbetstagarinflytandet över arbetstidens förläggning bör förstärkas. Erfarenheterna visar att det går att kombinera verksamhetens krav med ett ökat arbetstagarinflytande över arbetstidens förläggning, menar *Vänsterpartiet*.

Försöksverksamhet med arbetstidsförkortning inom vårddyrken har givit entydigt positiva resultat och partiet anser i motion 1999/2000:A272 yrkande 2 att man närmare skall studera vad en arbetstidsförkortning kan betyda för att höja attraktionskraften och rekryteringsmöjligheterna till arbete inom vård och omsorg.

I motion Sf229 yrkande 2 hävdar *Vänsterpartiet* att det nya pensionssystemet, genom att det är konstruerat så att individen skall maximera sin lön och sin andel av det betalda arbetet, också är uppbyggt efter manliga arbetstidsmönster. Det är angeläget att införa sex timmars arbetsdag för att mer jämlika arbetstidsmönster skall kunna uppnås.

Kristdemokraterna menar i motionerna 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, A202 yrkandena 2 och 3, A277 yrkande 4 samt A811 yrkande 8 att en generell arbetstidsförkortning inte kan förordas vare sig för den enskilde individen eller för att minska arbetslösheten. De kollektiva lösningar som uppnås genom generell lagstiftning motverkar möjligheten för den enskilde att välja längd på och förläggning av arbetstiden. Arbetstiden måste kunna variera kraftigt med utgångspunkt från den aktuella livssituationen och den skall ses ur ett livscykelperspektiv.

Mot denna bakgrund avvisar *Kristdemokraterna* en generell lag om arbetstidsförkortning liksom tanken på att lagstiftningsvägen förlänga semestern med en vecka. När det gäller semesterlagstiftningen anser *Kristdemokraterna*

att ett tillägg bör göras i semesterlagens 10 § andra stycket med innebörden att betald semester utöver fyra veckor per år skall kunna tas ut som arbetstidsförkortning.

Centrala kollektivistiska arbetstidslösningar är otidsenliga, anser partiet. Arbetstidslagstiftningen måste utformas så att arbetsgivare och arbetstagare i större utsträckning än i dag kan fastställa arbetstiden utifrån sina behov och önskemål, en uppfattning som Kristdemokraterna för fram också i motion Sf273 yrkande 9. Regelsystemen bör utformas så att de skapar förutsättningar för kollektivavtal eller lokala avtal om arbetstider där man kan ta hänsyn såväl till den enskilde individens behov som till att företagande kräver rimliga förutsättningar. För arbetstagaren underlättas därmed kombination av arbete och exempelvis studier, samvaro med barnen eller fritidsaktiviteter. För arbetsgivaren innebär friare arbetstidsreglering bättre möjligheter till säsong- eller efterfrågeanpassning, vilket ökar förutsättningarna för att behålla arbetskraften i en konjunktursvacka eller vid minskad orderingång. Flexibla arbetstidsförläggning leder till ökat engagemang och ansvarstagande bland de anställda. Ett ökat utrymme för självvalda arbetstider har gynnsam inverkan på arbetsmiljön. Partiet ser positivt på s.k. job-sharing där två parter med likartad kompetens delar på ett arbete för att klara exempelvis barnomsorg på ett familjenära sätt. Stat och kommuner bör föregå med goda exempel när det gäller ökat personalinflytande vid arbetstidens förläggning.

Också i motionerna 1999/2000:A804 yrkande 8 och 1999/2000:Sf302 yrkande 10 förespråkar Kristdemokraterna flexibla arbetstider och anser att arbetet skall organiseras så att situationen för småbarnsföräldrar underlättas och det blir möjligt med frivillig arbetsdelning och/eller tjänstledighet.

Centerpartiet tar i motion Sf309 yrkande 1 avstånd från tanken på lagstiftning om en generell arbetstidsförkortning eftersom en sådan varken skulle ta hänsyn till arbetstagarnas eller företagets önskemål. Inte heller av samhällsekonomiska skäl är det enligt partiet möjligt att nu lagstifta om en arbetstidsförkortning.

Däremot förespråkar *Centerpartiet* att man lagstiftningsvägen underlättar för arbetsmarknadens parter, anställda och arbetsgivare, att lokalt utforma flexibla arbetstidssystem som ökar parternas makt över arbetstiderna.

Folkpartiet konstaterar i motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19 och A263 yrkande 26 att partiet inte är främmande för att det stiftas en ny arbetstidslag, men betonar att en sådan måste utformas så att den uppmuntrar till flexibilitet och så att man kommer bort från en lagstadgad normalarbetstid. Lagen skall innebära att arbetstiden kan bestämmas genom en överenskommelse mellan den enskilde arbetstagaren och arbetsgivaren utifrån deras behov och önskemål. Det är individen själv som tillsammans med sin arbetsgivare skall avgöra hur mycket hon eller han vill arbeta.

I motion A225 yrkande 1 (delvis) förordar *Folkpartiet* en blocköverskridande överenskommelse i syfte att minska stressen i samhället. Stress växer fram ur upplevelsen av maktlöshet, sägs det i motionen. Genom ett handlingsprogram skall individen ges större makt över sitt eget liv. Programmet

omfattar fyra punkter: 1. makt över sin egen arbetstid, 2. makt över sin egen kompetensutveckling, 3. makt över familjens totala tid och 4. makt över den egna arbetsmiljön.

I fråga om makt över arbetstiden menar Folkpartiet att den anställdes inflytande över var, när och hur det egna arbetet utförs måste öka. Detta är avgörande för möjligheterna att kunna hantera över- och underbelastning utan att man drabbas av negativ stress. Att med lagstiftning tvinga fram en generell arbetstidsförkortning är ingen framkomlig väg, anser partiet. Däremot bör lagstiftningen ändras så att det blir lättare att förhandla om förkortad och mer flexibel arbetstid. Möjligheterna måste bli bättre för ofrivilligt deltidarbete att öka arbetstiden. En tydlig lagstiftning behövs som grund för att individen skall kunna påverka den egna arbetstiden.

Miljöpartiet förordar i motion A256 yrkandena 6–9 att normalarbetstiden per vecka genom lagstiftning sänks till 35 timmar i en första etapp. Arbetstiden bör därefter förkortas till 30 veckotimmar. Lagstiftningen bör på samma sätt som i dag vara dispositiv. Partiet menar att en lagstiftad arbetstidsförkortning medför att heltidsnormen sänks för hela arbetsmarknaden och inte bara för vissa privilegierade grupper.

En sänkning av arbetstiden till 30 eller 35 veckotimmar skulle kraftigt öka människors möjligheter att orka arbeta, anser *Miljöpartiet*. Förkortningen behövs för att människor skall ha kraft att utnyttja sin fritid och arbeta fram till 65 års ålder samt få mer tid för socialt liv och samhällsengagemang. Kortare arbetstid minskar också arbetslösheten och den stress som arbetslösa utsätts för och reducerar förekomsten av arbetsskador och sjukskrivningar. Partiet menar också att en förkortning gagnar jämställdhet i och med att den ger män ökade möjligheter att ta ansvar för hem och familj. Enligt motion So11 yrkande 3 anser *Miljöpartiet* att en arbetstidsförkortning behövs för barnens och ungdomarnas skull. Taket för allmän övertid bör enligt partiets motion A256 reduceras från 200 timmar per år till 100 timmar (yrk. 6).

I motionerna 1999/2000:A819 yrkande 13 samt A808 yrkandena 13 och 23 anser *Miljöpartiet* att jämställdhetsaspekterna på en arbetstidsförkortning bör utredas. Genom införande av ett friår skulle man enligt partiet komma till rätta med problem med utbrändhet och stress i arbetslivet. Ett friår skulle även underlätta situationen för kvinnliga företagare, vilket enligt *Miljöpartiet* bör belysas av utredningen om friår.

Partiet betonar i motion A256 yrkande 3 att löntagarinflytandet över arbetstidens förläggning bör stärkas. Samtliga på en arbetsplats bör få möjlighet att påverka arbetstidens förläggning under året liksom arbetsmiljön och arbetets utförande.

Utöver parti- och kommittémotionerna ovan finns flera enskilda motioner som behandlar frågor om flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid och lång arbetstid samt semester.

Bertil Persson (m) riktar i motion 1999/2000:A217 uppmärksamheten på situationen för medborgare med mycket långa arbetsveckor och menar att det finns anledning att se över hur situationen för dessa skall kunna underlättas.

Barbro Feltzing (mp) hänvisar i motion 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2 till det s.k. Kirunaprojektet som ett framgångsrikt arbetstidsförsök. Hon anser att en utredning om kostnadsväxling mellan stat och kommun bör göras för projektet skall kunna fortgå. Motionären anser också att en större utvärdering av Kirunaprojektet bör göras.

I motion 1999/2000:A722 yrkande 2 betonar samma motionär att förkortad arbetstid innebär ökad livskvalitet och kan medföra att stressen i arbetet minskar i och med att man får ökade möjligheter att ägna sig åt sina barn eller åt friskvård och egenvård.

Gunnar Axén (m) föreslår i motion A207 med motiveringen ”Myndigförklara medborgarna” att lagen (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete skall avskaffas. Samma motionär förordar i motion A214, med identisk motivering, avskaffande av arbetstidslagen (1982:673), allmän arbetstidslag (1970:103), arbetstidslag (1947:216) för hotell, restauranger och kaféer samt arbetstidslag för detaljhandeln (1942:652).

I motion A210 av *Sten Tolgfors* (m) framförs i yrkandena 1–3 i huvudsak samma synpunkter som i den moderata kommittémotionen A243 yrkandena 1–4 som redovisats ovan. Motionären anser därutöver att en inkomstskattesänkning, i enlighet med vad Moderaterna förespråkar, skulle leda till att fler människor själva kunde avgöra hur lång deras arbetstid skall vara, då de flesta arbetstagare, och inte några få som i dag, skulle få råd att sänka sin arbetstid (yrk. 4).

Holger Gustafsson m.fl. (kd, m, c, fp) pekar i motionerna 1999/2000:A702 och A245 på vikten av att skapa regler och andra förutsättningar för mer flexibel arbetstid. Utgångspunkter för en arbetstidsreform bör vara att arbetstidens längd främst är en fråga för individen men att det också skall finnas ett tak för arbetstiden under en begränsningsperiod samt regler för exempelvis dygnsvila. Arbetstidsregler som sammanhänger med hälsa och säkerhet bör regleras i arbetsmiljölagen eller annan skyddslagstiftning där också regler som rör genomförande av EG:s arbetstidsdirektiv kan behandlas. Lagstiftningen kan förändras så att arbetstiden normalt bestäms i anställningsavtalet. Inom enskilda företag bör det vara möjligt att sluta arbetstidsavtal som möjliggör säsong- eller konjunkturvarierad arbetstid, exempelvis genom tillskapande av en arbetstidsbank.

I motion A709 pläderar *Inger Strömbom m.fl.* (kd, m, c) för att arbetsgivares ansvar för semesterlön vid arbetstagares frånvaro skall minskas. Genom semesterlagens bestämmelser om semestergrundande frånvaro blir arbetsgivaren bl.a. i samband arbetstagares sjukdom, föräldraledighet och vissa studier skyldig att betala semesterlön för frånvaroperioden, trots att arbetstagaren inte uppbär lön. Motionärerna anser att arbetsgivaren inte bör vara skyldig att betala ersättning då någon arbetsprestation inte utförs, dock med undantag för bl.a. arbetsgivarens ansvar för sjuklön.

Peter Pedersen (v) anser i motion A249 att lagstiftningen om en arbetstidsförkortning bör utformas på ett sätt som ger bästa resultat i fråga om jäm-

ställdhet, minskad ohälsa och ökad uthållighet i arbetslivet och som leder till ökad gemensam tid för föräldrar och barn.

Lena Ek m.fl. (c) begär i motion So545 yrkande 3 att regeringen skall lägga fram förslag som stärker individernas makt över arbetstiden och ger dem bättre möjligheter att göra egna val.

Bakgrund

Sedan mitten av 1980-talet har det genomförts en rad utredningar kring arbetstidsfrågan. Här följer en kort genomgång av de olika utredningarna.

1987 års arbetstidskommitté

1987 års arbetstidskommitté hade till uppgift att analysera konsekvenserna av olika arbetstidsformer och arbetstidsmönster. Kommittén presenterade sina slutsatser i betänkandet *Arbetstid och välfärd* (SOU 1989:53). Den generella slutsatsen var att en förkortning av arbetstiden inte är ett effektivt medel för att minska arbetslösheten. Kommittén bedömde att det inte fanns utrymme för generella arbetstidsförkortningar fram till mitten av 1990-talet och efterlyste i stället en arbetstidspolitik som tar hänsyn till småbarnsfamiljers situation, gagnar jämställdheten, beaktar skydds- och hälsoaspekter, tillgodoser kraven på rättvisa mellan olika yrken och avtalsområden, beaktar produktionens förutsättningar och underlättar den enskildes möjlighet att välja arbetstid och variera arbetstiden över livet. Kommittén diskuterade en ny årsarbetstidsnorm som skulle ge möjlighet till flexibla lösningar och skapa förutsättningar att ta ut arbetstidsförkortningar i framtiden på ett sätt som kan anpassas till olika önskemål. Kommittén föreslog att möjligheterna att övergå till årsarbetstid borde utredas.

Utredning om årsarbetstid

1991 tillkallades en särskild utredare för att undersöka om mer flexibla regler för arbetstid och semester borde införas i svensk lagstiftning. Utredningen föreslog i betänkandet *Årsarbetstid* (SOU 1992:7) en gemensam lag om arbetstid och semester. Enligt förslaget skulle den lagstadgade 40-timmarsveckan omvandlas till en årsarbetstid där även semestern skulle ingå. På arbetsplatser som har kollektivavtal om löner och allmänna anställningsvillkor skulle arbetstidslagens regler om arbetstidens förläggning slopas. På arbetsplatser som saknar kollektivavtal skulle arbetstidslagens nuvarande regler om förläggningen av arbetstiden behållas. Reglerna om ordinarie veckoarbetstid föreslogs dock kunna frångås genom personliga avtal.

1995 års arbetstidskommitté

År 1995 tillkallades en parlamentarisk kommitté för att utreda konsekvenserna av EG:s arbetstidsdirektiv för det svenska regelsystemet på arbetstidsområdet. I uppdraget ingick också att analysera de långsiktiga konsekvenserna av alternativa arbetstidsförkortningar samt att undersöka på vilket sätt flexibla

arbetstidsregler kan införas i svensk lagstiftning. I delbetänkandet EG:s arbetstidsdirektiv och dess konsekvenser för det svenska regelsystemet (SOU 1995:92) gjorde kommittén bedömningen att den svenska arbetstidslagen ger ett väl så högt skyddsvärde för arbetstagaren som EG-direktivet.

På förslag av kommittén genomfördes en ändring i arbetstidslagen som innebär att avvikelser från lagen får göras endast under förutsättning att de inte innebär mindre förmånliga regler för arbetstagaren än vad som följer av EG-direktivet. Lagändringen trädde i kraft den 23 november 1996.

Kommittén lämnade i slutbetänkandet Arbetstid – längd, förläggning och inflytande (SOU 1996:145) förslag till en ny arbetstidslag samt ändringar av semesterlagen och föräldraledighetslagen. I förslaget till ny arbetstidslag inarbetades EG-direktivets regler om t.ex. rast, dygnsvila och maximal total arbetstid på 48 timmar per vecka inklusive övertid. Arbetstidslagens nattarbetsförbud slopades enligt förslaget.

Kommittén föreslog nya bestämmelser om arbetsgivarens skyldighet att ta hänsyn till arbetstagarens önskemål och behov i fråga om bl.a. möjligheten att förena arbete med familjeliv och socialt liv i övrigt. Arbetstagaren skall enligt förslaget ha rätt att få sina önskemål om arbetstidens längd och förläggning prövade av arbetsgivaren. Arbetsmarknadens parter uppmanas i förslaget att sluta kollektivavtal om arbetstidens omfattning och förläggning. Förslaget ger möjlighet till avvikelser från lagens regler genom kollektivavtal, men anger inte på vilken nivå avtalet skall träffas. Enligt dagens arbetstidslag krävs ett kollektivavtal på central nivå för att avvikelser från lagen skall vara tillåtna.

Kommittén föreslog att sambandet mellan arbetstidslagen och arbetsmiljölagen skall göras tydligare. Vidare föreslog man att arbetstidsregleringen skall vara civilrättslig i stället för offentligrättslig, vilket innebär att myndighetstillsynen av lagens tillämpning slopas. När det gäller semesterlagen föreslog kommittén att semester överstigande fyra veckor skall kunna tas ut på annat sätt än som hela dagar. I föräldraledighetslagen föreslogs en ändring som ger arbetstagaren ökat inflytande över förläggningen av föräldraledighet som tas ut som förkortad arbetstid.

Det kan här nämnas att regeringen i propositionen Föräldraförsäkring och föräldraledighet (prop. 2000/01:44) som nyligen lämnades till riksdagen föreslår sådana förändringar.

När det gäller arbetstidsförkortning drog kommittén slutsatsen att en arbetstidsförkortning inte kan förordas av sysselsättningsskäl men att det finns välfärdsargument som talar för en kortare arbetstid. Kommittén föreslog inte någon lagstadgad förkortning av den ordinarie arbetstiden, utan framhöll att kollektiva arbetstidsförkortningar bäst regleras i avtal mellan arbetsmarknadens parter.

Rapporten Kortare arbetstid – för och emot

I regeringsförklaringen efter 1998 års val uppmärksammades behovet av att ytterligare fördjupa underlaget i arbetstidsfrågor. Därför tillsattes i januari

1999 en arbetsgrupp inom Regeringskansliet med representanter för Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Arbetsgruppens uppdrag var att göra bedömningar av förutsättningarna för och konsekvenserna av olika arbetstidsförändringar för kommande politiska ställningstaganden genom att analysera förutsättningarna för och konsekvenserna av olika arbetstidsförändringar samt ge förslag till hur arbetet med arbetstidsfrågan bör bedrivas vidare. Däremot hade gruppen inte i uppdrag att lämna förslag till lösningar.

I rapporten Kortare arbetstid – för och emot (Ds 2000:22) som avlämnades våren 2000 har arbetsgruppen beskrivit ett antal olika metoder för hur arbetstiderna kan förändras. Om arbetstiden förkortas medför det enligt gruppen en rad konsekvenser, såväl positiva som negativa. Bland de positiva kan nämnas mer tid för familj, fritidssysslor, vila och återhämtning. En arbetstidsförkortning skulle också kunna förbättra förutsättningarna för en ökad jämställdhet.

Den främsta negativa effekten av en arbetstidsförkortning är enligt gruppen att den minskar arbetskraftsutbudet och försvagar den ekonomiska tillväxten i förhållande till vad som annars skulle ha gällt. Arbetsgruppen för en diskussion om hur detta försvårar finansieringen av vård, skola, omsorg och annan offentlig verksamhet och hur det leder till lägre pensioner men pekar samtidigt på vissa möjligheter att dämpa de negativa effekterna. Arbetsgruppen konstaterar att sättet på vilken en arbetstidsförkortning genomförs har stor betydelse.

I rapporten slås fast att värdet av en arbetstidsförkortning alltid måste vägas mot behovet av andra reformer och att hänsyn måste tas till de samhällsekonomiska kostnaderna av en arbetstidsförkortning. Gruppen tar särskilt upp diskussionen om de långsiktiga konsekvenserna av en arbetstidsförkortning för finansieringen av den offentliga verksamheten. Arbetsgruppens rapport har remissbehandlats.

Nytillsatt utredning om arbetstid, semester och betald ledighet

Efter remissbehandling av rapporten Kortare arbetstid – för och emot har regeringen den 21 december 2000 fattat beslut om att tillsätta en parlamentarisk utredning Arbetstid, semester och betald ledighet (dir. 2000:97). Kommittén har i uppdrag att göra en översyn av arbetstidslagen, semesterlagen och övrig ledighetslagstiftning. Representanter för arbetsmarknadens parter skall knytas till kommittén.

Många av de frågor som tas upp i motioner som behandlas i detta betänkande innefattas i direktiven för den nya arbetstidsutredningen. Utskottet väljer därför att nedan utförligt redovisa utredningsdirektiven.

Regeringen konstaterar i direktiven att arbetstidslagstiftningen har utretts flera gånger de senaste 15 åren. Utredningsförslagen har dock endast lett till begränsade ändringar i lagstiftningen. Ett skäl till detta är enligt regeringen olika uppfattningar i samhället såväl politiskt som mellan arbetsmarknadens parter kring arbetstidsfrågan och hur den bör hanteras. Arbetstidsfrågan är mångfasetterad och rör arbetstidens längd och förläggning, flexibiliteten i

uttaget av arbetstid under dygnet, veckan, året eller t.o.m. konjunkturcykeln och inflytandet över hur arbetstiden bestäms. Skillnaderna i uppfattning avser inte enbart materiella frågor utan också om förändringar bör genomföras via ändrad lagstiftning eller om frågan helt bör hanteras av arbetsmarknadens parter.

Den senaste materiella förändringen i arbetstidslagen gjordes 1996 och avsåg genomförande av EG:s arbetstidsdirektiv. Genom regeländringen får avvikelser från lagen endast göras under förutsättning att de inte innebär mindre förmånliga regler för arbetstagaren än vad som följer av EG-direktivet.

I kommittédirektiven görs en resumé över de utredningar på arbetstidsområdet som har genomförts sedan mitten av 1980-talet. Direktiven innehåller också en bakgrund till varför den aktuella utredningen tillsatts. Där konstateras att arbetsmarknaden och arbetslivet undergick genomgripande förändringar under 1990-talet. Sverige gick från full sysselsättning till massarbetslöshet. Nu är situationen en annan. Sysselsättningen ökar och arbetslösheten minskar snabbt. Men samtidigt ökar sjukskrivningarna och antalet anmälda arbetsskador. Det föränderliga arbetslivet med nya former av arbeten, anställningsformer och sätt att organisera arbetet gör att också nya arbetsmiljöproblem uppstår vid sidan av de traditionella. Kraftiga besparingar och rationaliseringar inom många verksamheter har också bidragit till arbetsmiljöproblemen.

En av de mest uppmärksammade arbetsmiljöfrågorna på senare tid är den ökade stressen och hetsen i arbetslivet. Arbetstidens längd och förläggning har stor betydelse för arbetstagarna. Forskningen visar att ett starkt inflytande över arbetstiden för individen kan bidra till att minska stressen och därmed motverka olika former av stressrelaterade sjukdomar. Även i ett bredare perspektiv måste effektivitet och flexibilitet i produktionen kunna kombineras med ett ökat inflytande för den enskilda arbetstagaren. Detta är väsentligt för att individen skall få mer inflytande över sin vardag och för att skapa bättre förutsättningar för ett utvecklande arbete och ett mer jämställt samhälle.

Regeringen konstaterar i utredningsdirektiven att individens inflytande behöver stärkas när det gäller såväl arbetstidens förläggning som dess längd. Vissa arbetstagare vill kunna minska sin arbetstid medan andra som arbetar deltid vill kunna öka sin. Historiskt har en del av välbefindandet i samhället tagits ut i form av förkortad arbetstid. Även i dag finns ett intresse för detta, vilket bl.a. återspeglas i fackliga krav. De kostnader som är förknippade med en arbetstidsförkortning måste emellertid alltid vägas in.

Lagstiftningen i fråga om arbetstid, semester och annan ledighet behöver enligt kommittédirektiven ses över också av andra skäl. En viktig orsak är behovet av förenklad lagstiftning i syfte att göra regelverket lättare att tillämpa, inte minst för små företag. I budgetpropositionen för 2001 aviserade regeringen att förberedelser inletts för en genomgripande översyn av semesterlagen. Vidare behöver genomförandet av rådets direktiv 93/104/EG om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (EG:s arbetstidsdirektiv) ses över, anser regeringen i utredningsdirektiven.

Där konstateras också att de tre fackliga centralorganisationerna LO, TCO och SACO i oktober 2000 till regeringen lämnade ett gemensamt förslag till förändringar av regleringen på arbetstidsområdet. Förslaget var delvis baserat på de separata förslag som LO och TCO hade presenterat under våren 2000. I korthet hade LO föreslagit att arbetstagarna skall ges rätt till ytterligare fem dagars betald ledighet genom en ändring av semesterlagen medan TCO hade föreslagit att veckoarbetstiden skall förkortas till 37,5 timmar i utbyte mot att arbetsgivaren ges större frihet i förläggningen av arbetstiden.

Det gemensamma förslaget från de fackliga centralorganisationerna syftar till att åstadkomma en minskad arbetstid och samtidigt ge arbetstagarna ett ökat inflytande över arbetstidens förläggning. Enligt förslaget skall ytterligare fem dagars betald ledighet införas i lag. Dessa dagar skall arbetstagaren kunna ta ut även på annat sätt än som hela dagar. Även semester överstigande fyra veckor skall kunna disponeras på samma sätt. Arbetsgivarens kostnader för de första två dagarna av den nya ledigheten skall enligt förslaget kompenseras genom sänkta arbetsgivaravgifter, medan de återstående tre dagarna skall finansieras ur löneutrymmet.

Det faktum att förslaget har lämnats av de tre fackliga centralorganisationerna visar enligt direktiven att det har en bred förankring och särskild tyngd.

Det finns, konstaterar regeringen, många olika exempel på goda arbetstidslösningar via avtal. En reformering av lagstiftningen får inte förhindra arbetsmarknadens parter att bygga vidare på de avtalslösningar som redan kommit till stånd.

Uppdraget för den parlamentariska utredningen om arbetstid, semester och betald ledighet är att med utgångspunkt från betänkandena från 1995 års arbetstidskommitté och remissynpunkter på dessa lämna förslag till en *ny arbetstidsreglering*. De olika förslagen från de fackliga huvudorganisationerna skall i detta hänseende övervägas. Utgångspunkt för arbetet skall vara arbetstidslagens karaktär av skyddslagstiftning.

Förslaget skall ge den enskilda arbetstagaren ett större inflytande än i dag över arbetstidens förläggning men samtidigt ge en god flexibilitet i produktionen. Kollektivavtalets väsentliga roll för att anpassa regelverket till förhållandena i det enskilda fallet skall belysas i förslaget.

Kommittén skall även se över genomförandet av EG:s arbetstidsdirektiv och föreslå ett tydligare genomförande av direktivet i svensk lag. Kommittén skall analysera eventuella konsekvenser för utformningen av svensk lagstiftning till följd av en dom från EG-domstolen den 3 oktober 2000 (mål C-303/98 om bl.a. begreppet arbetstid, SIMAP-målet).

När det gäller *arbetstidens längd* skall kommittén med rapporten Kortare arbetstid – för och emot som underlag pröva olika vägar till förkortning av arbetstiden och ge förslag på hur dessa skulle kunna genomföras. De metoder som kommittén skall pröva är dels en reglering som ger arbetstagare rätt till en minskning av arbetstiden i form av ledighet med lön utöver de förmåner som gäller i dag, bl.a. skall ett förslag med fem lediga dagar prövas, dels en

sänkning av högsta tillåtna ordinarie arbetstid i genomsnitt per vecka, den s.k. normalarbetstiden.

Kommittén kan även pröva andra metoder för arbetstidsförkortning.

I detta sammanhang skall utredningen analysera vilken roll regeln i dagens arbetstidslag om högsta tillåtna ordinarie arbetstid spelar för den faktiska arbetstiden. I samband med analysen av arbetstidens längd skall även regleringen av övertidsarbete ses över. Effekterna av övertidsarbete för såväl de enskilda arbetstagarna som för företagen och samhällsekonomin skall analyseras.

Kommittén skall föreslå olika möjliga finansieringsformer för de förslag den lägger fram samt bedöma konsekvenserna av de alternativa metoderna för arbetstidsförkortning för de offentliga finanserna och samhällsekonomin. Det är viktigt att kommitténs förslag utformas på ett sätt som inte hindrar parterna från att bygga vidare på de avtalslösningar på arbetstidsområdet som redan finns.

I fråga om *semesterlagen* skall utredningen med betänkandena från 1995 års arbetstidskommitté och de på dessa lämnade remissynpunkterna som underlag lämna förslag till en ändring av semesterlagen som ger arbetstagaren rätt att ta ut semester överstigande fyra veckor och sparad semester som del av dag.

Kommittén skall föreslå förenklade regler för intjänande av betald semester. I detta sammanhang skall kommittén pröva möjligheten att slopa regeln om intjänandeår och i stället låta semestern tjänas in parallellt under det aktuella semesteråret. Kommittén skall i förenklingssyfte även se över reglerna för semesterlönegrundande frånvaro med bevarande av arbetstagarnas materiella förmåner.

Semesterlagen skall även i övrigt ses över i förenklingssyfte, framför allt med målet att göra lagen lättare att tillämpa för små företag. Kommittén skall beskriva hur näraliggande lagstiftning berörs av förslagen.

Ytterligare en uppgift för utredningen är att pröva möjligheten att i förenklingssyfte, framför allt för små företag, *slå samman eller samordna utformningen av arbetstidslagen, semesterlagen och övriga ledighetslagar*. I den mån kommittén finner sammanslagning eller samordning lämplig skall den lägga fram förslag om hur lagstiftningen bör utformas.

Kommittén skall bedöma konsekvenserna av sina förslag för de offentliga finanserna och samhällsekonomin, jämställdheten, arbetsmiljön, arbetsorganisationen och arbetstagarnas hälsa liksom tillgången av arbetskraft. Även de företagsekonomiska konsekvenserna skall belysas, särskilt för små företag.

Kommittén skall redovisa uppdraget om förläggning av semester överstigande fyra veckor och sparad semester som del av dag senast den 1 september 2001. Uppdraget om semesterlagen i övrigt samt eventuella förslag om förkortningar av och inflytandet över arbetstiden skall redovisas senast den 1 juni 2002. Senast den 1 mars 2003 skall kommittén redovisa återstående delar av uppdraget.

Utredning rörande friår

Samma dag som regeringen fattade beslut om den nya arbetstidsutredningen, den 21 december 2000, beslutade regeringen också om en annan utredning inom arbetstidsområdet. Statskontoret fick i uppdrag att utreda för- och nackdelar med att införa ett s.k. friår.

I denna utredning skulle myndigheten särskilt belysa erfarenheter och slutsatser från den danska friårsmodellen och det s.k. Trelleborgsförsöket samt effekterna som den danska modellen respektive Trelleborgsförsöket hade avseende arbetskraftsutbud, sysselsättning och arbetslöshet. Statskontoret skulle också utreda om och i så fall hur försöken påverkade kostnader och intäkter för staten, kommuner, landsting, företag eller andra enskilda samt om försöken medförde samhällsekonomiska konsekvenser i övrigt. I utredningsuppdraget ingick också att göra en uppskattning av kostnader för ett införandet av ett friår i Sverige. Uppdraget redovisades den 28 februari 2001 i rapporten *Friåret – erfarenheter från den danska friårsmodellen och Trelleborgsförsöket* (2001:5).

Utskottets ställningstagande

De motioner som behandlas i detta betänkande omfattar en rad olika aspekter på arbetstider. Utskottet har ovan konstaterat att det ingår i uppdraget för den ny tillsatta Arbetstidsutredningen att belysa respektive lägga fram förslag om många av de frågor som motionärerna tagit upp. Det är som framgått skälet till att utredningsdirektiven redovisas ingående.

Bland de spörsmål som behandlas i motioner och som även skall tas upp i utredningen kan nämnas frågan om *arbetstidsreglering* där arbetstidslagens karaktär av skyddslagstiftning skall utgöra utgångspunkt för kommitténs arbete med att ta fram en ny sådan reglering.

Utskottet kan konstatera att flera av de synpunkter som förs fram i partimotionerna och i ett antal enskilda motioner helt eller delvis sammanfaller med den inriktning av arbetstidspolitiken som utredningsdirektiven ger uttryck för. Utredningen skall lägga fram förslag som utgår från att den enskilde skall ges ett större inflytande över arbetstiden, vilket kan bidra till minskad stress och bättre förutsättningar för jämställdhet. Detta måste enligt utskottets mening vara en ledstjärna vid en reformering av arbetstidsregleringen.

Frågan om *friår* har som framgått helt nyligen belysts av Statskontoret i rapporten *Friåret – erfarenheter från den danska friårsmodellen och Trelleborgsförsöket* (2001:5). Utskottet är inte i dag berett att ta ställning i frågan utan avvaktar den vidare beredningen av den.

Här kan också nämnas att det nyligen presenterades en departementspromemoria – Ds 2001:6 *Genomförande av deltids- och visstidsdirektiven* – som redovisar de åtgärder som krävs för att Sverige skall ha genomfört de s.k. deltids- respektive visstidsdirektiven. De innehåller bestämmelser till skydd mot diskriminering av dessa grupper av arbetstagare. Promemorian redovisas utförligare nedan i avsnitt 2.

Utskottet är emellertid inte i dagsläget berett att närmare ta ställning till hur en framtida arbetstidsreglering bör utformas utan anser att det är angeläget att avvakta slutsatserna från den nyligen tillsatta Arbetstidsutredningen. Detsamma gäller i frågan om arbetstidens längd där utskottet konstaterar att kommittén har till uppgift att pröva olika vägar till förkortning och lägga fram förslag om hur ett genomförande skulle kunna ske. Också när det gäller semesterfrågor finns det enligt utskottets uppfattning starka skäl att avvakta utredningens slutsatser, inte minst med tanke på att dessa, såvitt avser semesterfrågor, har förtur i kommittéarbetet.

Motionerna 1999/2000:A217 (m), 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2 (mp), 1999/2000:A254 yrkandena 2–4 (kd), 1999/2000:A272 yrkande 2 (v), 1999/2000:A702 (kd, m, c, fp), 1999/2000:A722 yrkande 2 (mp), 1999/2000:A723 yrkandena 10–12 (v), 1999/2000:A804 yrkande 8 (kd), 1999/2000:A819 yrkande 13 (mp), 1999/2000:Sf302 yrkande 10 (kd), A202 yrkandena 2 och 3 (kd), A225 yrkande 1 (delvis) (fp), A245 (kd, m, c, fp), A249 (v), A256 yrkandena 3 och 6–9 (mp), A277 yrkande 4 (kd), A808 yrkandena 13 och 23 (mp), A811 yrkande 8 (kd), Sf229 yrkande 2 (v), Sf273 yrkande 9 (kd), Sf309 yrkande 1 (c), So11 yrkande 3 (mp) och So545 yrkande 3 (c) får därmed anses vara väsentligen tillgodosedda.

I motion A207 (m) yrkar motionären att bl.a. allmän arbetstidslag (1970:103), arbetstidslag för detaljhandeln (1942:652) och arbetstidslag (1947:216) för hotell, restauranger och kaféer skall avskaffas. Utskottet kan avseende dessa lagar bara konstatera att ingen av dem längre är i kraft, varför motionen i den delen skall avstyrkas enbart av det skälet.

I motionerna 1999/2000:A231 (fp), 1999/2000:A721 (m), 1999/2000:Sk692 yrkande 25 (m), A207 (m), A210 (m), A214 (m), A243 yrkandena 1–4 (m) samt A263 (fp) förespråkas, med lite olika motiveringar, ett *avskaffande av gällande arbetstidsreglering*. Utskottet vill med anledning av dessa motioner särskilt framhålla att det finns behov av en lagreglering för att det skall gå att upprätthålla en rimlig balans mellan arbetsgivarens och arbetstagarens önskemål i frågor rörande arbetstid. Detta gäller såväl arbetstidens längd som förläggning m.fl. frågor. Utskottet vill i detta sammanhang också påminna om de rättigheter i fråga om arbetstid som finns i EG-rätten och som Sverige som nation är skyldigt att se till att arbetstagarna tillförsäkras.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19 (fp), 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6 (m), 1999/2000:Sk692 yrkande 25 (m), A207 (m), A210 yrkandena 1–4 (m), A214 (m), A243 yrkandena 1–4 (m) och A263 yrkande 26 (fp).

Vad gäller yrkandet i motion A709 (kd, m, c) så behandlade utskottet ett liknande förslag i betänkande 1999/2000:AU5. Där pekade utskottet på att det av bestämmelserna i 17 § semesterlagen framgår att frånvaro från arbetet kan vara semesterlönegrundande. Detta gäller t.ex. ledighet på grund av sjukdom och föräldraledighet och vid ledighet för utbildning om arbetstagaren erhåller korttidsstudiestöd, vuxenstudiestöd enligt studiestödslagen, s.k. svux, eller

särskilt utbildningsbidrag. Utskottet anförde vidare att konsekvensen av detta blir att arbetsgivaren måste betala semesterersättning både till den arbetstagarare som uppbär det särskilda utbildningsbidraget och till hans eller hennes ersättare. Utskottet framhöll också att följden blir densamma för en arbetsgivare som anställer en vikarie för en anställd som bedriver studier med svux.

Utskottet konstaterade även att det i den proposition (prop. 1996/97:1) som föregick införandet av det särskilda utbildningsbidraget inte hade angetts något skäl till varför bidraget skall vara semesterlönegrundande. Däremot finns det i förarbetena till semesterlagen uttalanden om varför s.k. svux skall vara semesterlönegrundande. Skälet är att svux har stark anknytning till arbetslivet och utgör ersättning för inkomstbortfall under studietiden (prop. 1976/77:90 s. 133).

Med hänvisning till det anförda avstyrkte utskottet motionen. Utskottet finner inte i dag anledning till annan bedömning, varför motion A709 (kd, m, c) avstyrks.

När det gäller Moderaternas krav i motion 1999/2000:A721 om att Sverige skall verka för att *begrensa EU:s detaljstyrning* på arbetstidsområdet vill utskottet understryka vad som anförts ovan om nödvändigheten av en reglering via lag för att balansera behoven och önskemålen om arbetstid m.m. från arbetstagararna respektive arbetsgivarna. Den reglering av arbetstid som i dag finns inom EG-rätten har dessutom närmast formen av en minimireglering som har till syfte att ge arbetstagararna ett grundläggande skydd.

Som alltid när det skall utformas lagregler på ett område är en av utgångspunkterna att regleringen svarar mot ett reellt behov, detta oberoende av lagstiftningens omfattning och hur ingående den måste reglera enskildheter. Inom EG-rätten kompliceras utformningen av bestämmelser ytterligare då det är 15 olika länder som skall komma fram till en gemensam lösning, en lösning som dessutom skall få genomslag och fungera på samma sätt i var och en av medlemsstaterna. Utskottet är av uppfattningen att detta är en omständighet som kan medföra att reglerna ibland upplevs som mer detaljerade än vad som skulle vara nödvändigt i en reglering som endast skall tillämpas på nationell nivå. Ett annat förhållande som påverkar antalet föreskrifter, och därmed också antalet detaljer, om arbetstidsfrågor inom EG-rätten är att det i dag inte finns någon enhetlig reglering, utan olika direktiv reglerar skilda arbetstidsfrågor, vilket också kan vara en orsak till upplevelsen av detaljrikedom.

Förutom de arbetsmiljömässiga och allmänna välfärdsaspekterna som förs fram som skäl för en arbetstidsreglering vill utskottet också understryka de konkurrensmässiga. Utskottets bestämda uppfattning är att den skyddsnivå som etablerats för arbetstagararna genom EG-rättens minimireglering skall få genomslag i praktiken så att social dumpning förhindras. Staternas sätt att genomföra direktiven måste vara tydligt för att förhindra att företag skaffar sig konkurrensfördelar på bekostnad av arbetstagararnas säkerhet och arbetsmiljö. Möjligheten till en förstärkt skyddsnivå skall givetvis alltid finnas nationellt. Utskottet kan därför inte dela Moderaternas uppfattning att de regler som i dag finns inom EG-rätten på arbetstidsområdet skulle vara alltför

långtgående. De förändringar av arbetstidslagstiftningen som Sverige fått göra för att svara upp mot direktivens krav får i ett helhetsperspektiv betraktas som obetydliga.

Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 1999/2000:A721 yrkande 2 (m).

2. Deltid – heltid

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motioner som tar upp frågor kring deltidarbete. Utskottet avstyrker samtliga motioner. Jämför reservation 9 (fp).

Motionerna

Kristdemokraterna framför i motion So359 yrkande 3 att det är uppseendeväckande att deltidarbetslösheten minskat endast marginellt inom vården efter att Vårdkommissionens förslag lades fram. Om det inte sker förbättringar under det kommande året anser partiet att regeringen bör överväga vilka åtgärder som måste vidtas.

I motion A225 yrkande 1 (delvis) som i övrigt behandlas i avsnittet ovan förordar *Folkpartiet* ändringar i arbetstidslagstiftningen bl.a. för att underlätta för ofrivilligt deltidarbete att öka arbetstiden.

Ann-Marie Fagerström (s) anser i motion 1999/2000:A221 att deltidstjänster i den offentliga sektorn bör bli heltidstjänster.

Annika Nilsson och Kent Härstedt (s) betonar i motion 1999/2000:A225 vikten av starkare incitament för att arbetsgivare skall minska förekomsten av deltidarbetslöshet, exempelvis genom differentierade arbetsgivaravgifter där den högre arbetsgivaravgiften kunde återföras till företaget i form av riktade medel för kompetensutveckling av deltidsanställda.

Christina Nenes och Britt-Marie Lindkvist (s) förespråkar i motion A264 med utgångspunkt från arbetstidsförhållandena inom vård- och omsorgssektorn att arbetet med att minska antalet ofrivilliga deltidanställningar bör intensifieras. Eventuellt bör lagstiftning övervägas.

Lena Sandlin-Hedman och Ingemar Josefsson (s) anser i motion A265 att den nuvarande arbetsrättsliga lagstiftningen bör skärpas så att heltid skall utgöra grunden i alla anställningar medan deltid bara skall vara tillåten av särskilda skäl, exempelvis om arbetet utförs endast under en kortare tid under dygnet, om det föreligger arbetsbrist eller om arbetstagaren önskar deltidarbete. Lagstiftningen bör vara dispositiv och avsteg från reglerna bör kunna göras genom centrala avtal mellan arbetsmarknadens parter. Deltidsproblematiken bör utredas utifrån ett helhetsperspektiv.

Marie Granlund (s) anser i motion A280 att regeringen bör ta initiativ i syfte att motverka förekomsten av ofrivilliga deltidsanställningar. Om målet inte nås bör man i sista hand lagstifta för att heltidsanställning skall vara en rättighet medan deltidsanställning skall vara en möjlighet.

Enligt *Ann-Marie Fagerström m.fl.* (s) i motion A283 är det många deltidsarbetslösa som säger upp sitt arbete eftersom möjligheten att få ersättning från arbetslöshetsförsäkringen har begränsats. Personer som vikarierat så länge att de har rätt till fast anställning avstår från detta eftersom de oftast erbjuds deltidsarbete.

Berit Andnor m.fl. (s) pläderar i motion A308 för ett regeringsinitiativ i syfte att motverka deltidsarbetslösheten. I samtal med parterna på arbetsmarknaden bör regeringen överväga om det krävs tydligare drivkrafter för att reducera deltidsarbetslösheten och att skapa förutsättningar för att i framtiden tillgodose behovet av arbetskraft inom vård och omsorg.

Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (s) anser i motion A712 att det krävs en rad insatser för att förbättra de deltidsarbetslösas situation. Arbetsgivarna bör organisera arbetet så att de som önskar högre sysselsättningsgrad kan få detta och arbetsmarknadspolitiken måste anpassas till de deltidsarbetslösas situation. En möjlighet kan vara att via arbetsrättslig lagstiftning ställa krav på att det skall föreligga särskilda skäl för att inte inrätta heltidstjänster, anser motionärerna.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet har vid ett flertal tillfällen behandlat frågan om deltidsarbetslöshet. För gruppen deltidsarbetslösa, som till övervägande del består av kvinnor, råder i vissa avseenden andra arbetsvillkor än för arbetstagare som arbetar heltid, villkor som i många fall leder till begränsningar för individen både ekonomiskt och i förlängningen också socialt. Ett av de mest påtagliga problem som möter dessa kvinnor är svårigheterna att få arbeta fler timmar. I dag anges det i anställningsskyddslagens 25 a § att en deltidsanställd arbetstagare som har anmält till sin arbetsgivare att han eller hon vill ha en anställning med högre sysselsättningsgrad, dock högst heltid, har företrädesrätt till sådan anställning. Rätten till företräde gäller under förutsättning att arbetsgivarens behov av arbetskraft tillgodoses genom att den deltidsanställda anställs med en högre sysselsättningsgrad och att den deltidsanställda har tillräckliga kvalifikationer för de nya arbetsuppgifterna.

Trots denna lagstadgade rätt visar t.ex. Vårdkommissionens rapport (Ds 1999:44) att samtidigt som sjukvårdshuvudmännen har en kraftig efterfrågan på arbetskraft tvingas många kvinnor som arbetar deltid inom vården fortsätta med detta utan hänsyn till önskemål om högre sysselsättningsgrad. Dessa problem är dock inte unika för vårdsektorn utan är tyvärr väl spridda på arbetsmarknaden i stort.

Senast utskottet behandlade frågor om deltidsarbetslöshet var i betänkande 2000/01:AU5 Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m. där frågan framför

allt gällde deltidsarbetslösas ersättningsrätt från arbetslöshetsförsäkringen. Utskottet betonade att det är angeläget att ansträngningar i första hand görs för att bereda deltidsarbetslösa möjlighet att arbeta heltid och framhöll att dessa personer också har rätt att få aktivitetsgaranti. Vidare pekade utskottet på Vårdkommissionens slutsatser samt på det uppdrag till AMS att kartlägga arbetsgivare med stor andel deltidsarbetande som aviserats av regeringen. Utskottet ansåg att dessa insatser utgör ett viktigt led i arbetet med att bereda deltidsarbetslösa möjlighet att arbeta heltid och förutsatte att regeringen förlöpande följer denna fråga. Riksdagen ställde sig bakom utskottsbetänkandet genom beslut den 14 december 2000 (rskr. 2000/01:102).

Av regleringsbrevet för budgetåret 2001 avseende Arbetsmarknadsverket (AMV) och anslag inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad framgår att AMS fått i uppdrag att identifiera och kartlägga de arbetsgivare som har en stor andel deltidsanställda och som inte erbjuder ökad arbetstid till dem som vill arbeta mer.

Uppdraget innebär att AMS efter kartläggningsfasen skall överlägga med de aktuella arbetsgivarna och påverka dem att organisera arbetet så att deltidsanställda kan erbjudas den arbetstid som de efterfrågar. Vidare skall AMS ta till vara och vidareutveckla de aktiviteter och arbetsmetoder som beskrivs i Vårdkommissionens förslag (Ds 1999:44) i syfte att minska deltidsarbetslösheten och därvid samverka med de fackliga organisationerna. Styrelsen skall enligt regeringsuppdraget redovisa hur man arbetar med ovanstående frågor och i förekommande fall analysera eventuella hinder för att nå önskat resultat.

I uppdraget ingår också att redovisa om och på vilket sätt aktivitetsgarantin medverkat till att deltidsarbetslösheten minskat. I redovisningen skall bl.a. ingå uppgifter om hur förmedlingen använt sig av möjligheten att avstå från att anvisa arbetssökande till arbetsgivare som inte i rimlig omfattning erbjuder den arbetstid som den sökande efterfrågar. Uppdraget skall avrapporteras till regeringen senast den 15 juni 2001.

Det uppdrag som således löper under större delen av första halvåret i år skall ses som en fortsättning på ett regeringsuppdrag rörande deltidsarbetslösa och timanställda inom vård och omsorg som AMS haft under år 2000 och som den 25 januari 2001 avrapporterades till regeringen (PM 2001-01-20, dnr A00-1730-11).

I den sistnämnda rapporten konstaterar AMS att deltidsarbetslösheten och timanställningarna minskade relativt kraftigt under hösten 2000 efter att ha varit i stort sett oförändrade under lång tid. Deltidsarbetslösheten inom vård och omsorg var drygt 13 % lägre i december 2000 än samma månad året innan. Antalet timanställda inom vård och omsorg minskade under samma period med drygt 14 %.

Enligt AMS månadsstatistik uppgick antalet deltidsarbetslösa i januari 2001 till drygt 106 600 personer mot drygt 119 000 samma månad året innan.

Av den nyssnämnda rapporten framgår dock att minskningen av antalet ofrivilligt deltidsarbetslösa fördelar sig ojämnt mellan olika regioner i landet. Medan sex län – Stockholm, Uppsala, Jämtland, Norrbotten, Örebro och

Västerbotten – lyckats pressa ner deltidsarbetslösheten mer än 20 % mellan december 1999 och samma månad 2000 fanns i andra änden av skalan sex län där minskningen endast var 8 % eller mindre.

Det är enligt utskottets uppfattning glädjande att man nu på en del håll i landet har börjat finna former för att reducera förekomsten av ofrivilliga deltids- och timanställningar. Det är angeläget att ansträngningarna i denna riktning fortsätter, att man tar till vara hittills vunna erfarenheter och att det samarbete som inletts mellan Arbetsmarknadsverket och framför allt kommuner och fackliga organisationer fortsätter. AMS ovannämnda redovisning i februari 2001 innehåller också förslag med denna inriktning liksom om införande på prov av krav på deltidsarbetslösa att förete intyg från arbetsgivare om att önskad arbetstid inte kan erbjudas. Likaså föreslår AMS att direktiv skall utarbetas för att säkerställa att arbetsmarknadsutbildningar inom vård och omsorg så långt som möjligt skall vara förenade med anställningsgarantier och arbetstider som motsvarar de sökandes arbetstidsutbud.

Det finns här också anledning att nämna den nyligen presenterade departementspromemorian – Ds 2001:6 Genomförande av deltids- och visstidsdirektiven. Bakgrunden till promemorian är frågan om genomförandet av de s.k. deltids- respektive visstidsdirektiven (rådets direktiv 97/81/EG av den 15 december 1997 om ramavtal om deltidsarbete undertecknat av UNICE, CEEP och EFS och 99/70/EG av den 28 juni 1999 om ramavtal om visstidsarbete undertecknat av UNICE, CEEP och EFS) i vilka det uppställs bestämmelser till skydd mot diskriminering av deltids- eller visstidsanställda arbetstagare.

I promemorian görs bedömningen att det bör vidtas lagstiftningsåtgärder för att i enlighet med direktiven säkerställa principen om icke-diskriminering. I promemorian presenteras därför ett förslag till en ny tvingande lag om förbud mot diskriminering av deltidsarbetande och visstidsanställda när en arbetsgivare tillämpar löne- eller andra anställningsvillkor.

Lagen är tänkt att gälla i förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare och skall omfatta anställda som är deltids- eller visstidsanställda. Det i lagförslaget uppställda förbudet mot diskriminering skall omfatta både direkt och indirekt diskriminering och gälla oberoende av om det finns en diskriminerande avsikt.

Med en deltidsarbetande arbetstagare skall avses en arbetstagare vars normala arbetstid, beräknad per vecka eller som ett genomsnitt över en period på upp till ett år, understiger den normala arbetstiden för en arbetstagare som enligt avtal eller lag anses arbeta heltid. Med visstidsanställd arbetstagare skall avses en arbetstagare som har en tidsbegränsad anställning.

Det skall åligga den som anser sig diskriminerad att lägga fram fakta som ger anledning anta att det förekommit direkt eller indirekt diskriminering. När så skett ankommer det på arbetsgivaren att visa att det finns objektiva skäl eller grunder för förfarandet.

I promemorian görs bedömningen att svensk lag redan i dag uppfyller några av de bestämmelser som återfinns i direktiven. I fråga om deltidsdirektivet gäller det bestämmelsen om att en vägran att övergå från heltid till del-

tidsarbete eller omvänt inte i sig är saklig grund för uppsägning. För visstidsdirektivet omfattas bestämmelser om missbruk av visstidsanställningar och om information av det som redan är uppfyllt genom svensk lag. Några åtgärder i dessa delar anses av den orsaken inte nödvändiga.

Promemorian är nu ute på remiss.

Det kan här också påminnas om att utskottet nyligen i ett motionsbetänkande (2000/01:AU7 Vissa arbetsrättsliga frågor m.m.) i samband med att det behandlade frågor kring visstidsanställning m.m. anförde att utgångspunkten bör vara tillsvidareanställningar. Utskottet konstaterade dock att det finns ett behov av olika former av tidsbegränsade anställningar för att tillgodose arbetsgivares behov av att förstärka arbetsstyrkan vid tillfälliga arbetstoppar, eller fylla ut vid tillfälliga vakanser och tjänstledigheter m.m. Utskottet hänvisade i övrigt till det utredningsuppdrag som Arbetslivsinstitutet har fått av regeringen för att bl.a. se över dessa frågor och ansåg att resultatet av denna utredning borde avvaktas innan något ytterligare initiativ tas i frågan.

Enligt vad utskottet har erfarit kommer regeringen också inom kort att tillsätta en utredning med uppdrag att se över frågor kring deltidsarbete. Utredningen skall särskilt se över möjligheterna till lagreglering för att komma till rätta med deltidsarbetslösheten och därvid särskilt beakta resultaten som lades fram av Vårdkommissionen (Ds 1999:44).

Med hänvisning till vad som anförts avstyrker utskottet motionerna 1999/2000:A221 (s), 1999/2000:A225 (s), A225 yrkande 1 (delvis) (fp), A264 (s), A265 (s), A280 (s), A283 (s), A308 (s), A712 (s) och So359 yrkande 3 (kd).

3. Ledighetslagstiftning m.m.

Utskottets förslag i korthet

I detta avsnitt behandlar utskottet ett antal motioner som avser frågor om ledighetslagstiftning m.m. Med tillstyrkande av motionerna 2000/01:A224 och 2000/01:A706 föreslår utskottet ett tillkännagivande med innebörden att det finns starka skäl att överväga om det finns behov av att förstärka skyddet för de arbetstagare som väljer att utnyttja sin rätt till ledighet i samband med föräldraskap. I första hand bör förändringar i föräldraledighetslagen och lagen om anställningsskydd övervägas.

Utskottet avstyrker övriga motioner.

Jämför reservationerna 10 (kd), 11 (m), 12 (v) och 13 (m).

Motionerna

Möjligheterna att förena familjeliv och arbete tas upp i ett flertal motioner som behandlas i detta betänkande. I avsnitt 1 behandlas sådana motionsförslag av mer allmän karaktär, såsom exempelvis krav på ökad flexibilitet när

det gäller arbetstider. I detta avsnitt behandlas motionsförslag rörande främst föräldraledighet. Även andra förslag om förbättrade villkor för ledighet tas upp. I en motion begärs en utvärdering av en ledighetslag.

Vänsterpartiet föreslår i motion A222 att regeringen skall uppdras att återkomma till riksdagen med förslag om rätt till ledighet för att pröva annat arbete. Enligt partiet skulle reformen medföra ökad positiv rörlighet på arbetsmarknaden och leda till lägre sjuktal.

Kristdemokraterna pekar i motion A202 yrkande 1 på svårigheterna med att förena föräldraskap och arbetsliv och anser att staten via lagstiftning bör möjliggöra för småbarnsföräldrar att minska sin arbetstid. Rätten till tjänstledighet för vård av barn bör förlängas tills barnet är tre år, ett krav som partiet också för fram i motion Sf273 yrkande 8. Vidare bör ett vårdnadsbidrag/barnomsorgskonto snarast införas för att skapa valfrihet och ge ökade ekonomiska möjligheter att, för den som så vill, minska arbetstiden.

I motion A811 yrkande 2 poängterar *Kristdemokraterna* vikten av att stat och kommun tillsammans med de fackliga organisationerna tar sin opinionsbildade roll på allvar och kraftfullt verkar för att förändra andelen föräldralediga pappor och synen på föräldraledighet. Partiet förespråkar en familjepolitisk reform som ger mer tid för barnen.

Centerpartiet anser i motion A809 yrkande 7 att regeringen bör se över möjligheterna att stimulera såväl företag som kvinnor och män att se det positiva i att vara hemma med barn. Partiet är kritiskt mot att obligatorisk mammaledighet har införts och värnar om den individuella valfriheten. Ett system för föräldraledighet som bygger på denna princip bör utformas, vilket skulle gynna barn, föräldrar, jämställdhet och företag.

Miljöpartiet förordar i motion A224 ändringar i föräldraledighetslagen i syfte att förstärka skyddet mot uppsägning, omplacering och försämrade anställningsförhållanden vid föräldraledighet. Miljöpartiet anser att det lagstadgade skyddet bör vara utformat så att graviditet och föräldraledighet *inte till någon del* får utgöra godtagbart skäl för negativa åtgärder. I motion Sf274 yrkande 3 kräver partiet att föräldrar skall få rätt till hel eller partiell ledighet utan lön tills barnet är tolv år. Partiet förespråkar i motion A808 yrkande 24 åtgärder för att få män att utnyttja sina rättigheter till föräldraledighet, bl.a. genom utbyggnad av och utökad kvotering av föräldraförsäkringen.

Johan Pehrson (fp) anser i motion A261 att det bör bli möjligt att ta ut föräldrapenning på deltid efter barnets åttaårsdag.

Carina Hägg (s) menar i motion A705 att möjligheterna till ledighet för verksamhet i frivilliga försvarsorganisationer måste öka. Detta motiveras med att frivilligorganisationernas betydelse ökar när försvaret genomgår stora förändringar.

Enligt *Lena Sandlin-Hedman och Ingemar Josefsson (s)* i motion A706 ger föräldraledighetslagen och jämställdhetslagen inte tillräckligt skydd för rätten till både familje- och yrkesliv. Lagstiftningen måste förändras och förstärkas för att säkra en sådan rätt.

I en fyrpartimotion, A708, av *Inger Strömbom m.fl.* (kd, m, c, fp) vill motionärerna att effekterna av lagen om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet skall utvärderas. Enligt motionen medför lagen problem för företagen, däribland stor frånvaro, och den bidrar inte till att antalet företag ökar.

Bakgrund

I betänkande 1997/98:AU4 Lag om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet redovisade utskottet vilka lagar som räknas som s.k. ledighetslagar. De motionsyrkanden som behandlas i detta betänkande berör flera av dessa lagar.

Förutom föräldraledighetslagen räknas till ledighetslagarna bl.a. semesterlagen, studieledighetslagen, sia-lagen (rätt till ledighet för vissa föreningsuppdrag inom skolan m.m.), sfi-ledighetslagen (rätt till ledighet för svenskundervisning för invandrare), lagen om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet och närståendevårdslagen. Utöver dessa finns ledighetsbestämmelser i ett stort antal lagar, bl.a. förtroendemannalagen, medbestämmandelagen, arbetsmiljölagen, lagen om anställningsskydd och lagen om arbetstid m.m. i husligt arbete. I regeringsformen och kommunallagen finns regler som gäller ledighet för politiska uppdrag. I sammanhanget kan också nämnas lagen om totalförsvarsplikt, som innehåller regler med förbud mot uppsägning eller avskedande av arbetstagare som fullgör sina skyldigheter enligt lagen, och räddningstjänstlagen som har regler om tjänsteplikt.

År 1998 fick svensk rätt sin senaste ledighetslag, lagen (1998:209) om rätt till ledighet av trängande familjeskäl. Lagen kom till för att få svensk rätt att stämma överens med ett tvingande EG-direktiv om en rätt till sådan ledighet.

Rätten för en arbetstagare att vara ledig från arbete vid sjukdom är inte reglerad i lag.

Vid sidan av lagregleringen finns kompletterande ledighetsregler också i kollektivavtal. Rätt till ledighet kan också följa av tjänsterelementen, enskilda avtal och sedvänja.

Utskottets ställningstagande

Föräldraledighet

Utskottet har tidigare i en rad betänkanden betonat vikten av att underlätta för arbetstagare att förena arbete och föräldraskap. I betänkande 1994/95:AU16 Ny föräldraledighetslag m.m. föreslog utskottet ett tillkännagivande om sin syn på frågan om förläggning av föräldraledigheten när arbetstagaren vill minska sin dagliga arbetstid. Utskottet ansåg att, om överenskommelse inte träffats om hur ledighet skall tas ut vid förkortad arbetstid, arbetstagaren själv bör få bestämma i fråga om ledighetens närmare förläggning och därmed sammanhängande frågor. En förutsättning måste dock enligt vad utskottet anförde vara att förläggningen inte skapar allvarliga men för produktionens behöriga gång. Utskottet ansåg att regeringen närmare borde överväga en sådan ordning och vid lämpligt tillfälle återkomma till riksdagen med förslag

om hur en sådan bestämmelse bör utformas. Riksdagen beslutade den 19 maj 1995 i enlighet med utskottets förslag (rskr. 1994/95:364).

Arbetsmarknadsutskottet har därefter i sitt yttrande till konstitutionsutskottet över regeringens skrivelse 1998/99:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (bilaga 2 till protokoll 1999/2000:6) riktat kritik mot regeringens redogörelse i skrivelsen när det gäller orsakerna till att den aktuella frågan om förläggning av föräldraledigheten inte slutbehandlats. I sitt yttrande till konstitutionsutskottet året därefter över regeringens skrivelse 1999/2000:75 Redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (bilaga 7 till protokoll 2000/2001:5) förklarade sig utskottet, efter att ha tagit del av regeringens redovisning i den aktuella frågan, inte ha någon erinran mot att ärendet kvarstod som icke slutbehandlat. Utskottet förutsatte dock att de av regeringen aviserade åtgärderna vidtas och skrivelserna därmed skulle kunna slutbehandlas utan dröjsmål.

Utskottet kan nu konstatera att regeringen i proposition 2000/01:44 Föräldraförsäkring och föräldraledighet för riksdagen lagt fram förslag om förbättringar i föräldraledighetslagen (1995:584) och i lagen om allmän försäkring (1962:381). Utskottet har i ett yttrande (2000/01:AU1y) till socialförsäkringsutskottet lämnat sina synpunkter på de förslag som finns i propositionen. Utskottet har i yttrandet, mot bakgrund av vad som nyss anfördes om förläggning av ledighet, ställt sig bakom förslagen till ändringar i den förstnämnda lagen som innebär att vid förkortning av arbetstid får ledigheten spridas över arbetsveckans samtliga dagar eller förläggas till en eller vissa av arbetsveckans dagar. Om arbetsgivaren och arbetstagaren inte kommer överens om hur ledigheten skall tas ut vid förkortad arbetstid, skall arbetsgivaren förlägga ledigheten på det sätt som arbetstagaren önskar, om en sådan förläggning inte medför påtaglig störning av arbetsgivarens verksamhet. Det är också bra att lagen förtydligas så att det klarare framgår att en förälder har rätt till förkortning av normal arbetstid med upp till en fjärdedel för vård av barn.

De förändringar som föreslås i lagen om allmän försäkring innebär bl.a. att föräldrapenningen förlängs med 30 dagar med ersättning motsvarande förälderns sjukpenning. Sammanlagt 60 dagar med ersättning motsvarande förälderns sjukpenning reserveras för vardera modern och fadern. Bland förändringarna kan i detta sammanhang också nämnas att en femte förmånsnivå motsvarande en åttondels förmån införs i föräldraförsäkringen. Motsvarande rätt till ledighet införs i föräldraledighetslagen.

Proposition 44 som lades fram för riksdagen i december 2000 beräknas bli behandlad av riksdagen under mars 2001. Ändringarna föreslås i fråga om förlängning av föräldrapenningen och ny förmånsnivå inom föräldraförsäkringen samt motsvarande ändringar i föräldraledighetslagen träda i kraft den 1 januari 2002 och i övriga delar den 1 juli 2001.

När det gäller uttag av föräldrapenning är det tydligt att införandet av den s.k. pappamånaden har lett till att betydligt fler pappor än tidigare tar del i vården av sina barn. Som regeringen konstaterar i proposition 44 är detta viktigt såväl ur jämställdhetssynpunkt som med hänsyn till barnens bästa.

Därför föreslår regeringen att denna utveckling stöds även i fortsättningen genom att ytterligare föräldrapenningdagar reserveras för vardera föräldern.

Utan att föregripa riksdagsbehandlingen av proposition 44 kan utskottet konstatera att de föreslagna lagändringarna ytterligare underlättar föräldrars möjligheter att kombinera familj och arbete. En väl utbyggd föräldraförsäkring ger goda förutsättningar för barnfamiljerna att utforma sin situation på bästa sätt.

I detta sammanhang kan påpekas att temat Män och jämställdhetsarbete får särskilt utrymme under det svenska EU-ordförandeskapet. Bl.a. anordnas en expertkonferens samt en konferens i Europaparlamentet med rubriken Jämställdhet – en fråga för män?

Regeringen har också i sitt arbetsprogram angett att Sverige under sin tid som ordförandeland bl.a. skall verka för att jämställdhet skall genomsyra all verksamhet i unionen. Särskild vikt har lagts vid jämställdhetsarbetet inom sysselsättningsområdet. Regeringen har betonat att grunden för detta arbete är att jämställdhet handlar om demokrati och rättvisa och om att värdera kvinnor och män lika. Regeringen har också framhållit att jämställdhet handlar om en jämn fördelning av ekonomisk och politisk makt där ett av de viktigaste målen är att varje kvinna och man skall kunna försörja sig själv genom eget arbete. Därför bör det enligt regeringen göras en undersökning bl.a. av hur skatte-, bidrags- och socialförsäkringssystemens utformning uppmuntrar eller hindrar kvinnors förvärvsarbete. Arbetet med att undanröja osakliga löneskillnader mellan kvinnor och män måste intensifieras och åtgärder måste vidtas för att kvinnor och män skall kunna förena förvärvsarbete och familjeansvar. Regeringen avser därför att driva arbetet vidare med att på europainivå utveckla metoder för jämförelser mellan länder inom jämställdhetsområdet.

Vad avser Kristdemokraternas förslag i motionerna A202 och Sf273 om *tre års tjänstledighet* har utskottet behandlat motsvarande yrkande vid flera tidigare tillfällen. Detta skedde t.ex. i betänkande 1999/2000:AU5 där utskottet, med hänvisning till tidigare uttalanden, konstaterade att det inte fanns någon utredning bl.a. om vilka effekter som en utvidgad föräldraledighet skulle kunna få t.ex. för de mindre företagen, hur vikariatsfrågan skulle lösas vid upprepade långa ledigheter, vilken inverkan föräldraledigheten skulle ha på lön m.m.

Utskottet kan upplysa om att det alltså saknas en sådan utredning eller analys, vilket redan det är ett skäl att avstyrka förslaget om en så kraftig förlängning av föräldrars rätt till ledighet.

Med hänvisning till det anförda och till de förslag som lagts fram i proposition 44 avstyrker arbetsmarknadsutskottet motionerna A202 yrkande 1 (kd), A261 (fp), A808 yrkande 24 (mp), A809 yrkande 7 (c), A811 yrkande 2 (kd), Sf273 yrkande 8 (kd) och Sf274 yrkande 3 (mp) i den mån de inte kan anses tillgodosedda med vad utskottet anför.

I motion A224 från Miljöpartiet och motion A706 (s) föreslås förstärkt skydd i samband med föräldraledighet.

Som framgått ovan anser utskottet att det är mycket viktigt att möjligheterna för arbetstagare att förena arbete och föräldraskap underlättas. Förutom vad som redan sagts om att många föräldrar upplever problem med att få tiden att räcka till för både familjen och arbetet finns det andra omständigheter som på ett minst lika allvarligt sätt kan påverka deras möjligheter i detta hänseende, omständigheter som i många fall innebär påtagliga nackdelar för den arbetstagare som väljer att utnyttja sin rätt enligt lag att vara ledig eller minska sin arbetstid för att få mer tid att vara tillsammans med sina barn.

I dag finns det bestämmelser bl.a. i föräldraledighetslagen och jämställdhetslagen som skall underlätta för arbetstagare som är föräldrar att kombinera arbete och familjeliv. Föräldraledighetslagen innehåller, förutom bestämmelser om rätt till ledighet m.m., även föreskrifter om t.ex. anställningsskydd för en arbetstagare som utnyttjar sin rätt att vara föräldraledig. I 16 § anges att en arbetstagare inte får sägas upp eller avskedas enbart på grund av att han eller hon begär eller tar i anspråk sin rätt till ledighet enligt lagen. Av 17 § följer att en arbetstagare som begär eller tar i anspråk sin rätt till ledighet enligt lagen inte är skyldig att bara av detta skäl godta några andra minskade anställningsförmåner eller försämrade arbetsvillkor än sådana som är en nödvändig följd av ledigheten. Arbetstagaren är inte heller skyldig att godta någon annan omplacering än en sådan som kan ske inom ramen för anställningsavtalet och som är en nödvändig följd av ledigheten. Enligt 5 § jämställdhetslagen skall arbetsgivaren underlätta för både kvinnliga och manliga arbetstagare att förena förvärvsarbete och föräldraskap.

Det finns tecken på att de nyss redovisade bestämmelserna dock inte har fått det genomslag i det praktiska livet som det var tänkt.

Inledningsvis skall här framhållas att det självklart finns arbetsgivare som uppmuntrar anställda att utnyttja sin föräldraledighet. Det finns arbetsgivare som också kompenserar den anställda för den skillnad som uppstår i inkomst när föräldraledigheten tas ut. Det förekommer dock att arbetsgivare försvårar för föräldrar att utnyttja deras lagstadgade rätt till ledighet. Missgynnandena sker på flera olika sätt. Det förekommer att arbetstagare som är föräldralediga omplaceras, dvs. fräntas sina tidigare arbetsuppgifter och tilldelas mindre kvalificerade. Han eller hon kommer inte i fråga för befordran eller kompetensutveckling i samma omfattning som andra anställda. Den som är ledig upptäcker ibland att andra anställda, som inte är lediga, har en bättre löneutveckling. Det finns också erfarenheter av att arbetstagare som är föräldralediga oftare drabbas av uppsägning. För föräldralediga kan turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS), och då särskilt de som tillåter undantag för två personer, tillämpas på ett sätt som inte kan godtas. Risken är stor att reglerna används för att säga upp personer som är föräldralediga. Det förekommer t.o.m. arbetsgivare som kräver att kvinnor, som är i barnafödande ålder, skall skriva på s.k. barnkontrakt, dvs. att kvinnan lovar att hon inte skall skaffa sig barn under en viss tid efter det att hon blivit anställd.

Även för anställda som tar ut sin föräldraledighet utan att drabbas av några av de nyss beskrivna missgynnandena kan det bli oönskade följder. Anställda,

främst kvinnor, som med stöd av föräldraledighetslagen har arbetat deltid under den tid som barnen var små ges inte möjlighet att öka arbetstiden till heltid. De tvingas i stället att fortsätta arbeta deltid. Många av dem som utnyttjat möjligheten att gå ned i arbetstid för att göra det möjligt att kombinera familj med arbete blir därigenom fångade i en situation där deras möjligheter till försörjning påverkas på ett mycket påtagligt sätt. Att inte själv kunna svara för sin försörjning innebär också mycket stora ingrepp i möjligheterna att bestämma över och styra sitt liv i övrigt.

Som ovan beskrivits kan arbetstagare som utnyttjar sin föräldraledighet missgynnas på en rad olika sätt. Eftersom det är kvinnor som utnyttjar föräldraledigheten i störst omfattning är det de som drabbas hårdast. Erfarenheten visar dessutom att det är nästan enbart kvinnor som i samband med anställning tillfrågas om de tänker skaffa barn och, såvitt känt, enbart för kvinnor som s.k. barnkontrakt tillämpas. Förutom den kränkning som detta innebär för den enskilda individen innebär det påtagliga hinder för att uppnå ökad jämställdhet mellan kvinnor och män.

Mot bakgrund av det anförda anser utskottet att det finns starka skäl att överväga om det finns behov av att förstärka skyddet för de arbetstagare som väljer att utnyttja sin rätt till ledighet i samband med föräldraskap. I första hand bör förändringar i föräldraledighetslagen och LAS övervägas. Det anförda bör ges regeringen till känna.

Detta innebär att riksdagen bör bifalla motionerna A224 (mp) och A706 (s).

Ledighet för att pröva annat arbete

När det gäller Vänsterpartiets förslag i motion A222 om rätt till *ledighet för att pröva annat arbete* instämmer utskottet till fullo i partiets positiva syn på behovet av ökad rörlighet på arbetsmarknaden.

Rörlighet på arbetsmarknaden är också en förutsättning för huvuduppgifterna för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten så som de slås fast i förordningen (2000:628) om denna verksamhet (3 §). För detta ändamål finns också särskilda arbetsmarknadspolitiska insatser, bl.a. flyttningsbidrag.

Utskottet har i en rad sammanhang betonat åtgärder för att främja rörlighet på arbetsmarknaden, bl.a. i betänkandena 1999/2000:AU7 Förnyad arbetsmarknadspolitik för delaktighet och tillväxt samt 2000/01:AU5 Ändringar i arbetslöshetsförsäkringen m.m.

Utskottet har tidigare i detta betänkande redovisat lagar och regler kring ledighet. Där framgår att möjligheterna för en anställd att vara ledig från arbetet för olika ändamål är ganska omfattande. I samband med behandlingen av förslaget till lag om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet (bet. 1997/98:AU4) påpekade arbetsmarknadsutskottet att reglerna ibland kritiserats för att vara alltför generösa och att kritiken gått ut på att både ledigheten i sig och den administration som reglerna förutsätter skapar problem för arbetsgivarna, särskilt på mindre arbetsplatser. En del av kritiken har också, noterade utskottet, gått ut på att ledighetsreglerna kan medföra problem för

andra anställda. Den ledige måste ersättas med vikarie och kedjor av vikariat kan uppstå. Den som kommer i den ledigas ställe kan uppleva otrygghet i anställningen. Utskottet uttryckte bl.a. mot denna bakgrund i betänkande AU4 sin principiella uppfattning att det bör finnas vägande skäl att införa ytterligare lagregler om ledighet.

Utskottet vill här dock framhålla att arbetstagaren och arbetsgivaren i det praktiska livet ofta lyckas träffa överenskommelse om önskad ledighet. Utskottet vill också påminna om att den parlamentariska utredning som regeringen nyligen fattade beslut om, och som har berörts ovan i avsnitt 1, bl.a. har till uppgift att pröva möjligheten att i förenklingssyfte slå samman eller samordna utformningen av arbetstidslagen, semesterlagen och övriga ledighetslagar. I den mån kommittén finner sammanslagning eller samordning lämplig skall den lägga fram förslag om hur lagstiftningen bör utformas.

Med hänvisning till det anförda bör motion A222 (v) avstyrkas.

Det finns anledning att här påminna om den lag (1998:209) om rätt till ledighet av trängande familjescäl som infördes år 1998 för att svensk rätt skulle överensstämma med ett tvingande EG-direktiv om en sådan rätt till ledighet.

Ledighet för att bedriva näringsverksamhet

Lagen (1997:1293) om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet trädde i kraft den 1 januari 1998. Lagen ger en arbetstagare rätt till ledighet under sex månader för att bedriva näringsverksamhet. En förutsättning för ledigheten är att verksamheten inte konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet. Syftet med lagen är att stimulera till försök till eget företagande. I den proposition som föregick den nya lagen (prop. 1997/98:27) meddelade regeringen att den avsåg att följa effekterna av den nya lagstiftningen. Utskottet, som kan konstatera att lagen nu varit i kraft i drygt tre år, förutsätter att regeringen återkommer till riksdagen om erfarenheterna av lagstiftningen påkallar det. Motion A708 (kd, m, c, fp) avstyrks därför.

Ledighet för frivilligt försvarsarbete

Frågan om rätt till ledighet för frivilligt försvarsarbete tas upp i motion A705 (s). Senast utskottet behandlade en motsvarande fråga var i betänkande 1997/98:AU4. Där uttryckte utskottet sitt stöd för motionärernas uppfattning om värdet av frivilliginsatser inom totalförsvaret men ansåg samtidigt att detta inte ensamt motiverade nya ledighetsregler. Utskottet hänvisade till att gällande lagstiftning ger vissa rättigheter och gav exempel på sådana regler. Utskottet gjorde bedömningen att arbetsgivare normalt har en välvillig inställning till framställningar om ledighet för frivillig försvarsverksamhet. Motionsförslaget avlogs av riksdagen efter förslag från arbetsmarknadsutskottet (rskr. 1997/98:129). Med hänvisning till sina tidigare ställningstaganden i betänkande 1997/98:AU4 vidhåller utskottet sin uppfattning att avsaknaden av regler inte heller kan anses vara till påtaglig nackdel för de frivilliga försvarsorganisationernas verksamhet och avstyrker därmed motion A705 (s).

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (m)

av Mikael Odenberg, Kent Olsson, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 1. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:A702 och 2000/01:A245 samt avslår motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkandena 2 och 3, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3 och 6–9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkandena 13 och 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3.

Ställningstagande

Förändringstakten i arbetslivet har under senare år varit hög. Utvecklingen har gått mot en produktion som består av mer och mer avancerade varor och en minskning av de enklare produkterna. Det har också skett en påtaglig förskjutning mot produktion av tjänster och information. Man talar ibland om en övergång från industri- till informationssamhälle. Parallellt med denna utveckling har företagen med ett minskat antal anställda bibehållit eller ökat sin produktivitet. Allt detta har påverkat förutsättningarna för arbetstagare och arbetsgivare.

Framför allt inom den snabba framväxten av företag som producerar information eller tjänster har utvecklingen av ny teknik medfört ökade möjligheter att utföra arbetet på andra platser än tidigare. Det är därför naturligt att denna utveckling påverkar arbetstiden.

Alla har olika önskemål om hur de vill använda sin tid och när de vill göra olika saker. Arbetstagarna är inget undantag och de har självfallet varierande

önskemål om arbetstiden. De olika önskemålen kan avse både arbetstidens förläggning och dess längd.

Vi är övertygade om att en arbetsmarknad som ger utrymme och möjlighet för skapande av nya arbetstillfällen och som ger företag möjlighet att välja olika anställningsformer är det bästa sättet att tillgodose människors önskemål i fråga om arbetstid. På en sådan arbetsmarknad kan individen söka anställningar som erbjuder det som önskas.

Det finns självfallet flera aspekter på arbetstiden. En fråga är hur mycket vi skall arbeta, en annan är när under dygnet det skall ske, en tredje är hur arbetstiderna skall regleras: i lag, i kollektivavtal eller i enskilda anställningsavtal?

Det har länge stått klart att den nuvarande ledighetslagstiftningen är otidsenlig och ett omfattande utredningsarbete har pågått sedan mitten av 80-talet.

Arbetstidskommittén, som 1989 lade fram sitt betänkande *Arbetstid och välfärd*, ansåg att man borde pröva den samlade årsarbetstiden som en ny norm för heltidsarbete. Fördelar med en sådan norm ansågs bl.a. vara att den skulle ge möjlighet till flexibla lösningar och ökad valfrihet för arbetstagarna. Förslagen har inte lett till lagstiftning.

Det finns ett EG-direktiv om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (93/104/EEG). Det uppger regler om dygnsvila, raster, veckovila, veckoarbetstidens längd, semester m.m. Direktivet införlivades med svensk lagstiftning i november 1996.

Den borgerliga regeringen tillkallade i september 1994 en särskild utredare med uppgift dels att pröva behovet av flexibla arbetstidslösningar, dels att utreda konsekvenserna av EG:s direktiv för det svenska regelsystemet på arbetstidsområdet. Efter maktskiftet i oktober 1994 återkallade den socialdemokratiska regeringen utredningsuppdraget.

Därefter tillsatte regeringen 1995 års arbetstidskommitté som i september 1996 lade fram sitt slutbetänkande (SOU 1996:145) *Arbetstid – längd, förläggning och inflytande*. Kommittén hade i uppdrag att analysera de långsiktiga konsekvenserna av alternativa arbetstidsförkortningar, att undersöka på vilket sätt flexibla arbetsregler kan införas i svensk lagstiftning och att utreda konsekvenserna av EG:s arbetsdirektiv för det svenska regelsystemet på arbetstidsområdet. Bortsett från den del av uppdraget som avsåg genomförandet av EG-direktivet har kommitténs förslag ännu inte föranlett någon proposition från regeringen.

I stället tillsatte regeringen den 10 november 1998 en arbetsgrupp inom Regeringskansliet under ledning av det socialdemokratiska kvinnoförbundets ordförande och med två ledamöter därutöver från vardera Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Arbetsgruppens uppdrag var i många stycken identiskt med det som 1995 års arbetstidskommitté hade.

Arbetsgruppen redovisade sina bedömningar våren 2000 i rapporten ”Kortare arbetstid – för och emot” (Ds 2000:22). Där konstateras bland annat att arbetstiden regleras genom lag eller avtal och att en förkortning därför också måste ske med stöd av något av dessa instrument. Där noterades också att

olika individer naturligtvis har olika önskemål om arbetstidens längd och förläggning och vidare att olika företag har olika förutsättningar att kunna hantera arbetstidsförkortningar. En tydlig slutsats i rapporten är att en förkortning är förenad med kostnader. Arbetsgruppen avvisar tvingande lagstiftning som ett sätt att förkorta arbetstiden. Den lyfter dock inte fram de stora fördelar som ligger i en flexibel och till individen anpassad arbetstid.

Regeringen har mot bakgrund av rapportens slutsatser inte vågat ta någon ställning i arbetstidsfrågan, utan har i stället valt att tillsätta ytterligare en utredning med uppdrag att bl.a. se över frågor om arbetstid, semester och ledighetslagstiftning. Detta anser vi är mycket olyckligt då det bara fördröjer de nödvändiga beslut om förändring som behövs för att ge individerna möjlighet att själva välja när och i vilken omfattning de vill arbeta.

Vi anser i stället att det redan nu är dags att införa regler som verkligen skapar flexibel arbetstid. Utgångspunkterna för en reform bör vara de följande.

Hur mycket vi arbetar är främst en fråga för individen. Olika personer har olika önskemål om hur mycket tid de vill lägga på arbete. Dessa önskemål skiftar dessutom över tiden för en och samma person. En annan sak är att det naturligtvis måste finnas vissa grundläggande regler till skydd för arbetstagarernas liv och hälsa. Dessa regler, som också innefattar vad som krävs för att vi skall uppfylla EG-rättens tvingande bestämmelser, bör införas i arbetsmiljölagen som i motsats till arbetstidslagen är indispositiv. Det normala bör sålunda vara att arbetstidens längd och förläggning bestäms i anställningsavtalet, vilket medför att den nuvarande arbetstidslagen kan upphävas.

Med hänsyn till det anförda anser vi att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A702 och 2000/01:A245 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi har anfört om behovet av att skapa förutsättningar för mer flexibel arbetstid. Motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkandena 2 och 3, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3 och 6–9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkandena 13 och 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3 bör avslås.

2. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (kd)

av Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 2. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:A202 yrkande 3 samt avslår motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A702, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkande 2, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A245, 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3 och 6–9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkandena 13 och 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3.

Ställningstagande

Arbetsmarknadens parter är bäst lämpade att sköta förhandlingar där löneutrymme kan bytas mot kortare arbetstid. Avtal bör, enligt vår mening, slutas på lokal nivå med hänsynstagande till verksamhetens behov och individens önskemål. Önskemålen för individen varierar under olika skeden i livet. Att arbetsmarknadens parter i samband med löneförhandlingar m.m. diskuterar frågor om förlängning av semestern och andra former av ledighet, anser vi är positivt. Vi avvisar tankarna på att lagstiftningsvägen förlänga semestern med ytterligare en semestervecka. Semesteravtalen ser redan i dag olika ut därför att olika fackliga organisationer prioriterat olika utifrån sina medlemmars behov.

Det är emellertid nödvändigt med en längre sammanhängande ledighet för arbetstagare för att ge dem möjlighet till återhämtning. Forskning visar att stress, som kan vara positiv under en begränsad tid, ökar risken för utbrändhet om den pågår under längre tid. I dag finns en lagstadgad rätt till tjugofem semesterdagar. Vi anser att fyra veckor, dvs. tjugo dagar, av semestern skall tas ut som hela dagar och sammanhängande perioder. Semesterledighet därutöver skall kunna förläggas efter den enskilde arbetstagarens önskemål och verksamhetens behov. Sådan ledighet skall bli möjlig att ta ut också som arbetstidsförkortning per dag, per vecka eller per månad, eller att spara till en riktigt lång semester. För att öka individens frihet vill vi i detta avseende förändra semesterlagen med ett tillägg i 10 § andra stycket om att betald semester utöver fyra veckor skall kunna tas ut som arbetstidsförkortning.

Med hänsyn till det anförda anser vi att riksdagen med anledning av motion 2000/01:A202 yrkande 3 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi har anfört om ändring i semesterlagen. Motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A702, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkande 2, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A245, 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3 och 6–9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808

yrkandena 13 och 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3 avslås.

3. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (fp)

av Elver Jonsson (fp)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 3. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis) samt avslår motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A702, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkandena 2 och 3, 2000/01:A245, 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3 och 6–9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkandena 13 och 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3.

Ställningstagande

Stress och utbrändhet är ett av de snabbast växande problemen i dagens samhälle. För att minska och på sikt kunna få bort dessa problem krävs en politisk uppgörelse över blockgränsen. Folkpartiet föreslår därför ett handlingsprogram i fyra punkter som tar sin utgångspunkt i själva definitionen av stress. Stress växer ur upplevelsen av maktlöshet. Det är kombinationen av hårt arbete och känslan av att inte ha kontroll över sin livssituation som bränner ut människor. Handlingsprogrammet handlar om att ge individen större makt över sitt eget liv. Enligt de fyra punkterna skall individen ges 1. makt över sin egen arbetstid, 2. makt över sin egen kompetensutveckling, 3. makt över familjens totala tid och 4. makt över den egna arbetsmiljön.

I fråga om individens makt över sin egen arbetstid anser Folkpartiet att den anställdes inflytande över var, när och hur det egna arbetet utförs måste öka. Detta är centralt för att kunna hantera över- och underbelastning utan att drabbas av negativ stress. Att med lagstiftning tvinga alla anställda och förhandlande parter till en generell förkortning av arbetstiden är ingen framkomlig väg. Däremot bör lagen ändras så att förhandlingar om förkortad och mer flexibel arbetstid underlättas.

Det är även viktigt att framhålla betydelsen för de anställda av en tydlig lagstiftning som ger dem en stabil grund för att kunna påverka sin egen arbetstid.

Med hänsyn till det anförda anser jag att riksdagen med anledning av motion A225 yrkande 1 (delvis) bör tillkännage för regeringen som sin mening vad jag har anfört om flexibel arbetstid.

4. Flexibel arbetstid, arbetstidsförkortning, övertid, semester m.m. (punkt 1) (mp)

av Barbro Feltzing (mp)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 4. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:A256 yrkande 8 och 2000/01:A808 yrkande 13 samt avslår motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A702, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkandena 2 och 3, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A245, 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3, 6, 7 och 9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkande 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01:So545 yrkande 3.

Ställningstagande

En ny rapport från Arbetslivsinstitutet analyserar effekterna av inlåsning i arbetslivet; dvs. att en person befinner sig i ett för henne icke önskvärt yrke eller på en önskad arbetsplats. Resultaten visade att 36 % av dem som hade fast arbete vill byta yrke eller arbetsplats. Undersökningen visade också att de som hamnat på fel ställe i arbetslivet ofta har svårt att ta sig därifrån.

Både inom den nyss nämnda gruppen arbetstagare och bland de arbetstagare som trivs med sitt arbete är det många som drabbas av stress och utbrändhet, detta bl.a. som en följd av att allt färre personer tvingas utföra samma mängd eller i många fall mer arbete än tidigare.

Tänk vad det skulle innebära för arbetstagare som inte trivs på sina arbetsplatser eller som känner sig stressade eller utbrända om de skulle kunna ta ledigt för att studera, vara hemma med barnen eller göra någonting annat som de inte orkar med i dag på grund av sitt arbete. Samtidigt skulle de ge en arbetslös tillfälle till arbete. Detta är huvuddragen i Miljöpartiets förslag om ett friår.

Förslaget innebär i korthet att den som tar ledigt får 85 % av a-kassan som ersättning. För att få ut ersättningen måste arbetsgivaren erbjuda plats åt någon arbetssökande. För statskassan ger detta med partiets beräkningar minskade utgifter eftersom ersättningsnivån för friåret är 15 % lägre än för

den tidigare arbetslöse som nu erbjuds jobb. Ledigheten skall kunna tas ut för att studera eller vara hemma med barnen. För dem som vill utbilda sig eller vara hemma med barnen föreslår Miljöpartiet ett års ledighet. För dem som vill ta ut ledighet av annan anledning kan en lägre ersättningsnivå diskuteras.

Ett friår kan lämpligen införas på försök under två år. Jag är övertygad om att försöket kommer att förlängas eftersom alla tjänar på förslaget. Den anställda som väljer friår kan berika sitt liv, den arbetslöse får en chans att komma in på arbetsmarknaden och staten betalar ut lägre ersättning än i dag – 85 % av a-kassenivån för den som tar friår mot 100 % för den som är normalt arbetslös.

Ett friår skulle också kunna vara ett sätt att underlätta för kvinnor att starta företag. Män som är på väg att starta ett företag lånar oftare än kvinnor pengar – och har lättare att få lån – till skillnad från kvinnor som i stället till en början driver företaget vid sidan om sitt lönearbete. Därför skulle införandet av friår vara en möjlighet för kvinnor att fullt ut satsa på sitt företag.

Med hänsyn till det anförda anser jag att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:A256 yrkande 8 och 2000/01:A808 yrkande 13 och med avslag på motionerna 1999/2000:A217, 1999/2000:A251 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:A254 yrkandena 2–4, 1999/2000:A272 yrkande 2, 1999/2000:A702, 1999/2000:A722 yrkande 2, 1999/2000:A723 yrkandena 10–12, 1999/2000:A804 yrkande 8, 1999/2000:A819 yrkande 13, 1999/2000:Sf302 yrkande 10, 2000/01:A202 yrkandena 2 och 3, 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis), 2000/01:A245, 2000/01:A249, 2000/01:A256 yrkandena 3, 6, 7 och 9, 2000/01:A277 yrkande 4, 2000/01:A808 yrkande 23, 2000/01:A811 yrkande 8, 2000/01:Sf229 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 9, 2000/01:Sf309 yrkande 1, 2000/01:So11 yrkande 3 samt 2000/01: So545 yrkande 3 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad jag har anført om friår.

5. Avskaffande av gällande arbetstidsreglering (punkt 2) (m)

av Mikael Odenberg, Kent Olsson, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 5. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6, 1999/2000:Sk692 yrkande 25, 2000/01:A210 yrkandena 1–4 och 2000/01:A243 yrkandena 1–4 samt avslår motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19, 2000/01:A207, 2000/01:A214 och 2000/01:A263 yrkande 26.

Ställningstagande

Sedan en tid förs en intensiv debatt i Sverige om att sänka arbetstiden till 30 timmar. Visserligen finns det en lagstadgad norm om 40-timmarsvecka, men om man ser till hur lång tid vi *faktiskt* är på jobbet och räknar bort all ledighet för sjukdom, semester, föräldraledighet, studieledighet m.m. så är den genomsnittliga arbetstiden inte mer än ca 30 timmar. Vid en jämförelse med andra jämförbara länder visar det sig att Sverige, med undantag för Norge, har den kortaste arbetstiden av alla. Trots att 30-timmarsveckan således i praktiken redan är införd i Sverige pågår det en debatt om att lagstifta om kortare arbetstid. Vi avvisar bestämt en sådan lagändring.

Som utvecklats ovan i reservation 1 förordar vi en annan politik som syftar till att flytta makten över arbetstiden från politikerna till de enskilda arbetstagarna och deras arbetsgivare. Forskningen och den mångfald av attitydundersökningar som gjorts visar entydigt att det inte finns något arbetstidsmått som passar alla. Människor är olika och prioriterar olika. En och samma individ har olika önskemål och behov under olika skeden i livet. Den bästa möjligheten att få människor nöjdare med sina arbetstider är därför att öka flexibiliteten och ge utrymme för individuella lösningar. Med sådana lösningar kan också olika verksamheters behov av t.ex. säsonganpassad eller kundanpassad arbetstid tillgodoses på ett bättre sätt.

Vi vill öka individens makt över den egna arbetstiden på två sätt. För det första anser vi att det är dags att upphäva arbetstidslagen. Arbetstiden liksom andra anställningsförhållandena skall i stället regleras genom individuella avtal mellan arbetsgivaren och den anställde. Härigenom skapas mer flexibla arbetstidslösningar. Det skapar förutsättningar för det moderna arbetslivet som är bättre anpassat både till de enskilda arbetstagarnas olika önskemål och behov och till verksamheternas olika krav. Gärna kortare arbetstid, men det skall vara den enskildes val efter överenskommelse med arbetsgivaren. De grundläggande regler som behövs rörande arbetstid för skydd av människors hälsa, liksom de rättigheter som följer av EU:s arbetstidsdirektiv, bör i stället tas i arbetsmiljölagen och vara indispositiva.

För det andra förespråkar vi kraftigt sänkt skatt på arbete. Om individen får sänkt skatt ges han eller hon möjlighet att själv välja hur lång arbetstiden skall vara. Den som exempelvis vill arbeta deltid får råd till detta.

Med hänsyn till det anförda anser vi att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6, 1999/2000:Sk692 yrkande 25, 2000/01:A210 yrkandena 1–4 och 2000/01:A243 yrkandena 1–4 och med avslag på motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19, 2000/01:A207, 2000/01:A214 och 2000/01:A263 yrkande 26 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi har anfört om arbetstidslagen.

6. Avskaffande av gällande arbetstidsreglering (punkt 2) (fp) av Elver Jonsson (fp)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 6. Riksdagen bifaller därmed motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19 och 2000/01:A263 yrkande 26 samt avslår motionerna 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6, 1999/2000:Sk692 yrkande 25, 2000/01:A207, 2000/01:A210 yrkandena 1–4, 2000/01:A214 samt 2000/01:A243 yrkandena 1–4.

Ställningstagande

Förkortad arbetstid genom lagstiftning är en fråga som under lång tid har diskuterats livligt. De främsta förespråkarna för minskad arbetstid finns bland regeringens stödpartier och andra fristående debattörer. Många förespråkar en arbetstidsförkortning som ett sätt att kunna dela på de arbeten som finns. De tror nämligen att det inte går att skapa ytterligare arbetstillfällen. Språkrören för dessa idéer reser samtidigt krav på att staten bör stifta lagar som talar om hur mycket vi skall arbeta, och det skall alltså vara mindre än i dag.

Folkpartiet är inte främmande för att det stiftas en ny arbetstidslag. En sådan lag måste emellertid utformas på ett sätt så att den uppmuntrar till flexibilitet och kommer bort från en lagstadgad normalarbetstid. Lagen skall i stället utgå från att arbetstiden bestäms genom en överenskommelse mellan den enskilde arbetstagaren och arbetsgivaren. Bara då kan båda parter behov och önskemål om arbetstid tillgodoses. Det är individen själv som tillsammans med sin arbetsgivare skall komma fram till hur mycket man vill arbeta, när det skall ske och var. Det är varken staten, Vänsterpartiet eller Miljöpartiet som skall bestämma det.

Arbetsmarknaden går mot en allt större variation vad gäller hur, var och när olika arbeten kan och bör utföras. En allt större del av de nya arbeten som skapas kommer dessutom till inom tjänstesektorn där arbetet utförs på skilda platser och vid olika tidpunkter. Dessa arbetstillfällen bygger dessutom i stor utsträckning på de kunskaper och färdigheter som den enskilde individen besitter. De som tror att man kan lagstifta om arbetstiden lever i tron att alla jobb ser exakt lika ut och att varje individ bara är en liten kugge som snabbt och enkelt kan bytas ut utan någon inskolning i arbetsuppgifterna.

Med hänsyn till det anförda anser jag att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:A231 yrkande 19 och 2000/01:A263 yrkande 26 och med avslag på motionerna 1999/2000:A721 yrkandena 1 och 3–6, 1999/2000:Sk692 yrkande 25, 2000/01:A207, 2000/01:A210 yrkandena 1–4, 2000/01:A214 och 2000/01:A243 yrkandena 1–4 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad jag har anfört om arbetstidslagen.

7. Arbetsgivarens ansvar för semesterlön (punkt 3) (m, kd, c, fp)

av Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Maria Larsson (kd), Christel Anderberg (m), Elver Jonsson (fp) och Henrik Westman (m)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 7. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:A709.

Ställningstagande

Enligt bestämmelsen i 17 § semesterlagen (1977:480) är viss frånvaro från arbetet s.k. semesterlönegrundande frånvaro. Detta kan leda till betydande kostnader för arbetsgivaren. Ett enkelt och åskådligt exempel är t.ex. när en arbetstagare får ledigt för att bedriva studier enligt det s.k. Kunskapslyftet, studier som kan bedrivas bl.a. med stöd av särskilt utbildningsbidrag. Ledighet för studier som bedrivs med särskilt utbildningsbidrag är semesterlönegrundande. För att sådant bidrag skall betalas ut krävs det emellertid att arbetsgivaren anställer någon annan som ersätter den som studerar. Både den som studerar och dennes vikarier har enligt semesterlagen rätt till semesterlön under samma period. Detta får till följd att arbetsgivaren får bära dubbla semesterlönekostnader för den aktuella tiden.

Vi anser att denna ordning är alltför betungande för företagen. Detta gäller inte minst för de mindre företagen. Reglerna bör därför ändras så att det organ som betalar ut ersättning även skall betala ut semesterlön.

Med hänvisning till detta anser vi att riksdagen med anledning av motion 2000/01:A709 (kd, m, c) bör tillkänna för regeringen som sin mening vad vi har anfört om arbetsgivarens ansvar för semesterlön.

8. Begränsning av EU:s detaljstyrning (punkt 4) (m)

av Mikael Odenberg, Kent Olsson, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 8. Riksdagen bifaller därmed motion 1999/2000:A721 yrkande 2.

Ställningstagande

Den reglering som i dag finns inom EG-rätten av arbetstid bidrar till att försvåra en övergång till så stor flexibilitet som är önskvärt. Ambitionen inom

EU att genom nu gällande arbetstidsreglering förbättra levnads- och arbetsförhållandena för arbetstagare inom gemenskapen är i och för sig lovvärd. Vi anser dock att EU borde nöja sig med att ställa upp sådana minimivillkor som har som syfte att inget medlemsland skall kunna skaffa sig otillbörliga konkurrensfördelar till följd av usla förhållanden för arbetstagarna. De regleringar som behövs utöver vad som krävs för att upprätthålla den inre marknaden liksom sociala frågor bör regleras på nationell nivå.

I EU:s vitbok Tillväxt, konkurrenskraft och sysselsättning anges grunden för en politik för fler jobb vara en ekonomi som fungerar. Bland annat framhålls behovet av strukturella förändringar av de europeiska ländernas hårt reglerade och styrda arbetsmarknader. På grundval härav antogs i december 1994 det s.k. Essenprogrammet som innehåller fem punkter för kampen mot arbetslösheten, däribland en förstärkning av tillväxtens effekter på sysselsättningen genom en mer flexibel arbetsorganisation som tillgodoser såväl arbetstagarnas önskemål som konkurrenskraven.

Det växande arbetslöshetsproblemet inom EU har alltså lett till en viss omorientering sedan det mycket hårt reglerande arbetstidsdirektivet utfärdades. Vi anser att det är en angelägen uppgift för Sverige att inom ramen för sitt medlemskap i EU verka för att en avreglering av bl.a. arbetstidslagstiftningen snarast påbörjas i Essenprogrammets anda.

Med hänsyn till det anförda anser vi att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:A721 yrkande 2 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi har anfört om att Sverige skall verka för att begränsa EU:s detaljstyrning på arbetstidsområdet.

9. Deltid – heltid (punkt 5) (fp)

av Elver Jonsson (fp)

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 9. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:A225 yrkande 1 (delvis) samt avslår motionerna 1999/2000:A221, 1999/2000:A225, 2000/01:A264, 2000/01:A265, 2000/01:A280, 2000/01:A283, 2000/01:A308, 2000/01:A712 och 2000/01:So359 yrkande 3.

Ställningstagande

Ett mycket angeläget problem att lösa på arbetsmarknaden i dag är hur situationen skall förbättras för gruppen ofrivilligt deltidsarbetslösa. En majoritet av gruppen är kvinnor som arbetar inom kommun och landsting. Den s.k. Vårdkommissionen har visat att många av dessa deltidsarbetande kvinnor, som skulle vilja ha en högre sysselsättningsgrad, inte får möjlighet att öka sin arbetstid – detta trots att landstingen som huvudmän för vården uppger sig sakna arbetskraft.

Jag har ovan i reservationerna 3 och 6 bl.a. utvecklat skälen för en förändring av arbetstidsregleringen. Folkpartiet anser som framgått att individens makt över den egna arbetstiden måste bli större. Den anställda bör få bättre möjligheter att avgöra var, när och hur det egna arbetet skall utföras. Arbetstidslagen bör också ändras så att förhandlingar om förkortad och mer flexibel arbetstid underlättas.

Partiet är övertygat om att ett ökat inflytande som beskrivs ovan även skulle innebära ökade möjligheter för de ofrivilligt deltidsarbetslösa att påverka sin arbetstid m.m. Härutöver måste det emellertid genomföras särskilda insatser för att ge alla dem som jobbar ofrivillig deltid möjlighet att öka sin arbetstid.

Med hänsyn till det anförda anser jag att riksdagen med anledning av motion A225 yrkande 1 (delvis) bör tillkännage för regeringen som sin mening vad jag har anfört om flexibel arbetstid.

10. Ledighetslagstiftning m.m. (punkt 6) (kd)

av Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd)

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 10. Riksdagen bifaller därmed motionerna 2000/01:A202 yrkande 1, 2000/01:A811 yrkande 2 och 2000/01:Sf273 yrkande 8 samt avslår motionerna 2000/01:A261, 2000/01:A808 yrkande 24, 2000/01:A809 yrkande 7 och 2000/01:Sf274 yrkande 3.

Ställningstagande

En förutsättning för att både kvinnor och män skall ha möjlighet att utvecklas i sin yrkesroll och samtidigt kunna fungera i den viktiga föräldrarollen är att vi kan skapa ett barnvänligt arbetsliv, alltså ge stora möjligheter för kvinnor och män att förena föräldraskap och arbetsliv på ett bra sätt. Att vara förälder, att vårda och fostra barn, bör betraktas som en kompetenshöjning och en viktig samhällsuppgift. Mycket tyder på att en ökad förvärvsfrekvens och ett högre tempo i arbetslivet försvårar kombinationen med föräldraskap. Det kan få allvarliga konsekvenser i framtiden om det inte skapas möjligheter för barn att födas och för vuxna att vara föräldrar. Undersökningar visar att många föräldrar skulle vilja ägna mer tid åt barnen främst när de är små. Det finns i dag önskemål från många män om ett liv där det ges möjlighet för både familj och yrkeskarriär. En jämnare fördelning mellan förvärvsarbete och vård av barn skulle också kunna medföra positiva effekter för ökad familjestabilitet och inte minst ge pappor bättre förutsättningar för en närmare och djupare kontakt med sina barn.

Det måste inledas ett mer aktivt arbete för att ändra den attityd som i dag finns hos många att pappan bara förväntas ta ut den s.k. pappamånaden. Vi

anser att den offentliga sektorn bör föregå med gott exempel i dessa frågor och på olika sätt uppmuntra manliga anställda att ta ledigt med sina barn. En sådan utveckling leder också på sikt till att kvinnors ställning på arbetsmarknaden förbättras.

Det räcker emellertid inte med att båda föräldrarna tar aktiv del i omvårdnaden om barnet under den tid som de har rätt till föräldraledighet. Även efter avslutad föräldraledighet måste samhället betrakta det som en vinst att anställda lyckas förena arbetsliv och familjeliv på ett bra sätt med t.ex. flexibla arbetstider. Fungerar familjelivet bra höjs också prestationsförmågan på jobbet, vilket är en vinst för såväl arbetsgivare som familj.

När barnomsorg utanför hemmet behövs, är det viktigt att föräldrarna har möjlighet att välja det som passar barnets och familjens behov bäst. En viktig jämställdhetsfråga är därför omfattningen av stöd till barnfamiljerna. Ett stöd som utformas så att det blir ekonomiskt möjligt för såväl kvinnor som män att prioritera barnen under de första åren är vad många föräldrar önskar. Därför behövs en familjepolitisk reform som ger mer tid för barnen.

Det förslag om en ny förmånsnivå i föräldraförsäkringen som regeringen nyligen presenterade i proposition 2000/01:44 Föräldraförsäkring och föräldraledighet tillgodoser på ett bättre sätt arbetstagarens möjlighet att välja på vilket sätt han eller hon skall kombinera arbetsliv och föräldraskap. Vi anser dock att denna flexibilitet bör finnas kvar även när föräldraförsäkringen upphört. En lösning för att underlätta för föräldrarna att i mycket större utsträckning välja hur man vill disponera sin tid med barnen även efter det första året vore att införa ett barnomsorgskonto. Vi anser också att det bör införas en rätt i lag till tre års tjänstledighet (hel eller deltid) för nyblivna föräldrar. Föräldrarna skall ha möjlighet att dela upp ledigheten mellan sig, om båda arbetar eller studerar. Den som varit tjänstledig skall ha rätt att återvända till sitt arbete.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen med anledning av motionerna 2000/01:A202 yrkande 1, 2000/01:A811 yrkande 2, 2000/01:Sf273 yrkande 8 och med avslag på motionerna 2000/01:A261, 2000/01:A808 yrkande 24, 2000/01:A809 yrkande 7 och 2000/01:Sf274 yrkande 3 bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi har anfört om rätt till tre års tjänstledighet i samband med att någon blir förälder.

11. Förstärkt skydd för föräldralediga (punkt 7) (m)

av Mikael Odenberg, Kent Olsson, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

7. Riksdagen avslår motionerna 2000/01:A224 och 2000/01:A706.

Ställningstagande

Som vi redogjort för i tidigare reservationer rörande arbetstid anser vi att utgångspunkten skall vara att anställningsvillkor bör regleras genom avtal som träffas mellan arbetsgivaren och arbetstagaren. Det är arbetsgivaren och arbetstagaren som har de bästa förutsättningarna att avgöra vilka villkor som skall gälla för en anställning. Detta gäller även hur omfattande en föräldradedighet skall vara, när den skall tas ut etc. Av den anledningen bör inte staten i detalj reglera villkoren kring föräldradedighet.

Det är vår fasta övertygelse att även föräldradedighet är en fråga som arbetstagare och arbetsgivare kan komma överens om i avtal på samma sätt som anställningsvillkoren i övrigt. Ur vårt perspektiv bör arbetsgivare och arbetstagare ha lika stor möjlighet att påverka anställningens utformning även vad avser uttag av föräldradedighet.

Vid en tillbakablick visar det sig också att alltsedan 1970-talet har tvingande åtgärder för att "stärka" ställningen för t.ex. föräldradediga ofta förfelat sitt syfte.

Vi anser att risken är överhängande att en ytterligare lagreglering av villkoren för föräldradediga kommer att leda till att småbarnsföräldrar, och kvinnor i synnerhet, drabbas av ökade svårigheter i arbetslivet. Ytterligare lagregleringar riskerar bara att underminera småbarnsföräldrars förutsättningar på arbetsmarknaden. En sådan utveckling skulle därmed också leda till att jämställdhetssträvandena på arbetsmarknaden motverkas genom att kvinnor i egenskap av presumtiva mödrar riskerar att få en relativt försvagad ställning på arbetsmarknaden i förhållande till andra arbetstagare.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen bör avslå motionerna 2000/01:A224 och 2000/01:A706.

12. Ledighet för att pröva annat arbete (punkt 8) (v)

av Hans Andersson och Camilla Sköld Jansson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 12. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:A222.

Ställningstagande

I en rapport från Arbetslivsinstitutet framgår bl.a. att 36 % av de fast anställda uppger att de har ett arbete de inte önskar. Konsekvenserna av att en arbetstagare inte trivs med sitt arbete påverkar i de flesta fall inte bara förhållandena på arbetsplatsen, utan får ofta återverkningar på hela livssituationen. Vantrivsel med arbetet medför också i längden ökad sjukfrånvaro och ökade kostnader för samhällsekonomin.

Därför är det mycket viktigt att undvika att enskilda individer blir tvingade att stanna på en arbetsplats där de inte trivs. Om rörligheten bland dessa, och andra, arbetstagare skall kunna öka krävs att deras trygghet förbättras. Om fler människor får möjligheten att pröva på ett nytt arbete skulle fler hamna på rätt plats. Med ett arbete som man trivs med ökar självkänslan och viljan att utveckla sig. Ökad trivsel ger ökad produktivitet och förbättrad psykosocial arbetsmiljö. Trygghet i arbetslivet är produktivt.

Av den orsaken anser vi att anställda skall ha rätt till tjänstledighet för att kunna pröva ett nytt arbete och en ny arbetsgivare. Med den trygghet som den gamla anställningen ger skulle fler våga pröva på det nya och okända.

En ökad yrkes- och anställningsmässig rörlighet är som påpekats ovan inte bara positiv för den enskilde utan även för samhällsekonomin, bl.a. då antalet sjukskrivningar minskar. En rätt till tjänstledighet enligt vårt förslag innebär samtidigt att det skapas utrymme för en positiv form av rörlighet på arbetsmarknaden, en rörlighet som sker på människors och inte marknadens villkor.

På samma sätt som det i dag finns möjlighet till ledighet för att starta eget bör det i framtiden bli möjligt att även pröva ett annat arbete.

Vi anser därför att regeringen bör ges i uppdrag att återkomma med förslag om rätt till ledighet för att pröva ett annat arbete.

Med hänvisning till det anförda anser vi att riksdagen med anledning av motion 2000/01:A222 (v) bör tillkännage för regeringen som sin mening vad vi har anført om möjligheterna till ledighet för att pröva annat arbete.

13. Ledighet för att bedriva näringsverksamhet (punkt 9) (m)

av Mikael Odenberg, Kent Olsson, Christel Anderberg och Henrik Westman (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som framförs under Ställningstagande i reservation 13. Riksdagen bifaller därmed motion 2000/01:A708

Ställningstagande.

Från den 1 januari 1998 gäller lagen (1997:1293) om rätt till ledighet för att bedriva näringsverksamhet. Rätten till ledighet gäller under sex månader hos en och samma arbetsgivare och under förutsättning att verksamheten inte konkurrerar med arbetsgivarens verksamhet.

Den nya lagen innebär av flera skäl svårigheter för företagen, inte minst de mindre. Det finns i dag flera lagar som ger anställda rätt till ledighet på olika grunder. Att en arbetstagare är borta från arbetet kostar arbetsgivaren betydande belopp. Det ligger nära till hands att den som är ledig väljer att starta ett eget företag i den bransch han eller hon tidigare verkat, trots att lagen ställer upp förbud mot sådan konkurrens. För arbetsgivaren kan det nog

många gånger te sig svårt att komma till rätta med en konkurrens som står i strid med lagens bestämmelser.

Vi anser att det är angeläget med åtgärder som stimulerar till företagande. Tanken att underlätta för anställda att pröva på möjligheten att starta eget är i och för sig god. Vi befarar dock att lagen, såsom den är utformad, medför en inte obetydlig risk för stora svårigheter för de redan befintliga företagen. Det är enligt utskottet viktigt att klarlägga vilka effekter lagen har fått, inte minst för de mindre företagen. Vi anser därför att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med en redovisning av vilka effekter lagen hittills har haft.

Vi anser därför att riksdagen med anledning av motion 2000/01:A708 bör tillkännage för regeringen sin mening vad vi har anfört om en redovisning av vilka effekter lagen om rätt att bedriva näringsverksamhet hittills har haft.

Särskilda yttranden

1. Flexibel arbetstid

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anför: Livskvalitet betyder olika saker för olika människor. Vi vill ge människor ökade möjligheter att själva bestämma över sin arbetstid. Arbetstiden skall inte bestämmas genom politiska beslut där en mall fastställs som alla tvingas anpassa sig till.

Sverige har en unik uppdelning mellan hushållsarbete och lönearbete. Vår utgångspunkt är att båda dessa kategorier är lika viktiga för att tillvaron skall bli en god helhet, och vi är övertygade om att de har olika stort utrymme under skilda skeden av livet. För att kombinationen av arbete och familjeliv skall fungera på bästa sätt måste emellertid arbetstiden kunna variera utifrån varje arbetstagares aktuella livssituation. En sådan utveckling kräver en attitydförändring hos såväl arbetstagare som arbetsgivare.

Arbetstiden måste betraktas ur ett livscykelperspektiv. Utgångspunkten skall vara att arbetslivet går att förena med att vara förälder, odla ett intresse, vara aktiv i föreningsliv, driva eget företag vid sidan om en anställning osv.

Möjligheterna till ett långvarigt deltagande i arbetslivet kommer att bli allt viktigare i framtiden. Redan i dag är arbetskraftsbristen inom många sektorer tydlig. Många år i förvärvslivet ger också en positiv utdelning i det nya pensionssystemet.

Det finns många exempel från arbetsmarknaden där man i löneförhandlingar bytt ett löneutrymme mot kortare arbetstid. Många avtal som slöts i Sverige under 1998 års avtalsrörelse inkluderade arbetstidsförkortning. Det är en positiv lösning utifrån enskildas önskemål. Regeringens och dess stödpartiers ageranden är med tanke på denna utveckling mycket förvånande. När människor själva hittar bra lösningar skall inte staten lägga sig i och faktiskt desarmera avtalssystemets legitimitet. De centrala kollektivistiska lösningar som i dag finns på arbetstidsområdet måste med hänsyn till variationen i enskilda individers önskemål om när, var och i vilken omfattning han eller hon vill arbeta anses högst otidsenliga. Vi tror inte heller att en generell arbetstidsförkortning skulle lösa de problem som i dag existerar på arbetsmarknaden. Den kan varken lösa de problem som den enskilde individen har eller bidra till att lösa problematiken med arbetslöshet och ökad ohälsa. Vi är i stället övertygade om att arbetsmarknadens parter är i stånd att hantera frågan och hitta fungerande flexibla lösningar. Avtal bör, enligt vår mening, slutas på lokal nivå med hänsynstagande till den enskilde individens behov, parat med rimliga förutsättningar för företagande. Vi ser mycket positivt på möjligheten för enskilda människor att korta sin arbetstid genom att efter förhandling byta löneutrymmet mot kortare arbetstid.

Ett gott arbetsklimat kännetecknas av ett stort medinflytande för personal. En av de allra viktigaste faktorerna i medinflytandet är att få möjlighet att påverka omfattning och förläggning av sina egna arbetstider.

Detta är således ytterligare ett skäl för att arbetstidslagstiftningen bör utformas så att arbetsgivare och arbetstagare i ökad utsträckning får möjlighet att lokalt fastställa arbetstiden efter sina behov och önskemål. Det är positivt för arbetstagaren att, utifrån verksamhetens behov, få möjlighet att förlägga arbetstiden på ett sätt som gör det möjligt att kombinera arbete med exempelvis studier, tid med barnen eller fritidsaktiviteter. Vad som utgör obekvämt arbetstid kan variera från individ till individ. För en småbarnsförälder kan exempelvis tidpunkten för hämtning på daghem vara den mest olämpliga, medan den för andra kan infalla på tidiga morgnar eller sena kvällar.

Även arbetsgivaren gynnas av en friare användning av arbetstiden. Möjlighet till säsong- eller efterfrågeanpassad arbetstid ökar chansen att behålla arbetskraften i en konjunktursvacka eller vid minskad orderingång. Då kan den totala arbetslösheten pressas ner och antalet sysselsatta öka. Arbetstagare som får ett större inflytande över hur arbetstiden skall förläggas visar också, enligt entydiga utredningar, ett större engagemang och ansvarstagande för verksamheten.

Det finns anledning att här också påminna om vad vi anfört ovan i reservation nr. 2 om vårt förslag om att semesterlagen skall ändras så att det blir möjligt att betald semester utöver fyra veckor skall gå att ta ut som arbetstidsförkortning.

Slutligen vill vi framhålla att staten och kommunerna bör agera som föregångare i arbetstidsförläggningsfrågan och låta personalen få ökade möjligheter att utifrån verksamhetens behov kunna påverka hur arbetstiden skall förläggas.

2. Flexibel arbetstid

Margareta Andersson (c) anför: Ökad stress, nya arbetsformer och ökande krav i arbetslivet är alla omständigheter som medför att många upplever att de får allt mindre makt över den egna tiden. Studier visar att allt fler unga människor söker sig till yrken där de får möjlighet att själva bestämma över sin tid och sina liv. Det blir också allt vanligare att de företag och organisationer som är framgångsrika i sin rekrytering av arbetskraft i allt större utsträckning försöker infria de önskemål som de anställda har i fråga om arbetstid.

Möjligheterna att påverka användandet av sin egen tid är också en fråga om makt. Makt är alltid en fråga om strukturer. Kvinnor upplever generellt att de har mindre makt än män; detta gäller även makten över sin tid.

Anställda i låglöneyrken, inom offentlig verksamhet och kanske särskilt de som är deltidsarbetslösa tillhör de som har minst möjligheter att påverka sin arbetstid. Majoriteten av dessa är kvinnor.

I dag finns en betydande debatt om arbetstider och om förkortad arbetstid, vilket i sig är ett tydligt uttryck för människors frustration och oro över att de

upplever att deras tid inte räcker till. Känslan av denna otillräcklighet är särskilt vanlig bland de många kvinnor som tvingas till dubbelarbete. Detta är en väsentlig orsak som bidrar till kvinnors ohälsa och utbrändhet.

Centerpartiet anser att alla individer bör få ett ökat inflytande över sin egen arbetstid. Utgångspunkten måste vara att var och en skall kunna påverka arbetstiden så att den passar just henne eller honom bäst. Genom att ge makten över arbetstiden till de lokala parterna kan det skapas betydligt bättre förutsättningar för lösningar som både tar hänsyn till verksamhetens behov av arbetskraft och de enskildas önskemål om när, var och i vilken omfattning arbetet skall utföras.

Vi vill emellertid också framhålla att frågan om arbetstiderna även måste ses mot bakgrund av gällande strukturer. En ökad frihet att styra över arbetstiden får inte leda till en förstärkning eller ett vidmakthållande av de invanda mönster som i dag hindrar många arbetstagare, och då främst kvinnor, från att kunna styra över sin tid. Målsättningen måste i stället vara att frigöra möjligheter för alla individer att förlägga arbetet så att de också får tid till annat. Om människor får större möjligheter att påverka sina liv kommer de även att fungera bättre i arbetslivet vilket alla tjänar på – den enskilde i form av minskad ohälsa, staten i form av minskade utgifter för sjukfrånvaro samt hälso- och sjukvård och arbetsgivare i form av nöjdare och mer produktiva arbetstagare.

Större eget inflytande över arbetstidens omfattning och förläggning innebär också att både kvinnor och män, männen inte minst, får större möjlighet att ägna tid åt familjen. Samtidigt som detta innebär ökad livskvalitet för den enskilde bidrar det också till ökad jämställdhet mellan könen.

Såväl LO som TCO har lagt fram förslag rörande arbetstid och semester. Båda har i sina förslag poängterat behovet av att öka den enskilde individens inflytande och makt i fråga om arbetstiden. Här finns självklart den fria avtalsrätten som möjliggör för arbetsmarknadens parter att skapa ökad makt för arbetstagaren även i de lokala avtalen. Vi anser att man skall ta vara på denna möjlighet och att en lagstiftning på detta område bör undvikas.

Att vi inte anser att staten ytterligare skall reglera arbetstiden innebär dock inte att vi anser att staten – riksdag och regering – kan eller skall frånsäga sig ett ansvar för dessa frågor. Dessa organ måste alla se till och ta ansvar för att alla individer garanteras likvärdiga möjligheter att få makt över sin tid och kunna träffa egna val.

3. Deltid – heltid

Stefan Attefall och Maria Larsson (båda kd) anför: Det är betydligt vanligare att kvinnor arbetar deltid än att män gör det. Medan drygt var tredje kvinna arbetar deltid är det knappt var tionde man som gör detsamma.

Detta medför att frågan om villkoren för deltidsarbetande inte bara är en fråga om arbetstid utan även har stor betydelse för jämställdheten mellan könen.

Merparten av deltidstjänsterna finns i dag inom offentlig sektor, hotell och restaurang samt handel, dvs. typiska kvinnoyrken. Många av dessa deltidsarbetande kvinnor har önskemål om att öka sin arbetstid.

Den s.k. Vårdkommissionen satte upp som mål att halvera deltidsarbetslösheten inom vården, bl.a. för att täcka behovet av personal. Hittills har bara en marginell minskning skett, och målet om en halvering fram till november 2000 har inte nåtts.

Som vi redogjort för ovan i vårt särskilda yttrande rörande arbetstidslagstiftningen bör staten och kommunerna föregå med gott exempel. Som anfördes inledningsvis är det bland dessa arbetsgivare som de flesta deltidsarbetande finns. Vi anser därför att stat och kommun också har ett särskilt ansvar när det gäller tillskapandet av heltidstjänster för dem som är ofrivilligt deltidsarbetslösa.

4. Ledighet för att bedriva näringsverksamhet

Elver Jonsson (fp) anför: Tanken bakom rätten till ledighet för att bedriva näringsverksamhet är bra. Det är positivt att det underlättas för anställda att pröva på möjligheterna att starta eget. Folkpartiet framförde emellertid redan i samband med att lagen behandlades i riksdagen en oro för att den inte skulle få de effekter som var avsedda. Partiet efterlyste därför en noggrann uppföljning av hur lagen skulle komma att tillämpas i praktiken.

Frågor som bl.a. bör följas upp är om de företag som en arbetstagare som utnyttjar ledigheten startar leder till en illojal konkurrens gentemot den tidigare arbetsgivaren, något som inte var avsett när lagen infördes.

Lagen har nu varit i kraft i tre år och Folkpartiet anser att det är hög tid att regeringen återkommer till riksdagen med en uppföljning och redovisning av de erfarenheter som har gjorts.

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden riksmötet 1999/2000

1999/2000:Sk692 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

25. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om enskilda människors val av arbetstid,

1999/2000:Sf302 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibel arbetstid.

1999/2000:A217 av Bertil Persson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om situationen för medborgare med mycket långa arbetsveckor.

1999/2000:A221 av Ann-Marie Fagerström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verka för att deltidstjänster i offentliga sektorn skall bli heltidstjänster.

1999/2000:A225 av Annika Nilsson och Kent Härstedt (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om deltidsarbeten.

1999/2000:A231 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

19. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en ny flexibel arbetstidslag i enlighet med vad som anförts i motionen,

1999/2000:A251 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en samhällsekonomisk utredning om kostnadsväxling mellan stat och kommun,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning angående en större utvärdering av Kirunaprojektet.

1999/2000:A254 av Stefan Attefall m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetstider,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att säga nej till en generell arbetstidsförkortning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetsdelning,

1999/2000:A272 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetstidsförkortningens påverkan på rekryteringsmöjligheterna inom vård och omsorg.

1999/2000:A702 av Holger Gustafsson m.fl. (kd,m,c,fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att skapa förutsättningar för mer flexibel arbetstid.

1999/2000:A721 av Mikael Odenberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om det moderna arbetslivets behov av flexibla arbetstidslösningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att begränsa EU:s detaljstyrning på arbetstidsområdet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att upphäva arbetstidslagen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om individuella arbetstidsavtal,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om generell arbetstidsförkortning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om reglering av övertidstaket.

1999/2000:A722 av Barbro Feltzing (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förkortad arbetstid som ett sätt att komma till rätta med stress och utbrändhet på arbetsplatsen,

1999/2000:A723 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minskat övertidsarbete,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en striktare definition och tillämpning av arbetstidsbegreppet i enlighet med vad som anförts i motionen,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat löntagarinflytande över arbetstidens förläggning,

1999/2000:A804 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en möjlighet till större flexibilitet i förläggning av arbetstid,

1999/2000:A819 av Birger Schlaug m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetstidsförkortning.

Motioner från allmänna motionstiden riksmötet 2000/01

2000/01:Sf229 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av ett mer jämlikt arbetslivsmönster och sex timmars arbetsdag.

2000/01:Sf273 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring enligt vad i motionen anförts om rätten till tre års tjänstledighet i samband med barns födelse.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om flexibel arbetstid.

2000/01:Sf274 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att föräldrar skall få rätt till hel eller partiell ledighet utan lön tills barnet är tolv år.

2000/01:Sf309 av Birgitta Carlsson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om flexibla arbetstider.

2000/01:So11 av Kerstin-Maria Stalin m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om arbetstidsförkortning för barnens och ungdomarnas skull.

2000/01:So359 av Chatrine Pålsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om minskad deltidsarbetslöshet.

2000/01:So545 av Lena Ek m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om arbetstiderna som stärker individens makt över tiden och möjligheten att göra egna val.

2000/01:A202 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om småbarnsföräldrars möjlighet att gå ned i arbetstid.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flexibel arbetstid.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring i semesterlagen.

2000/01:A207 av Gunnar Axén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att avskaffa lag (1970:943) om arbetstid m.m. i husligt arbete.

2000/01:A210 av Sten Tolgfors (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om politiskt beslutad förkortning av arbetstiden.

2. Riksdagen beslutar att avskaffa arbetstidslagen, i enlighet med vad som anförs i motionen.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att var och en själv skall kunna avgöra hur mycket han eller hon vill arbeta.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om inkomstbeskattningens betydelse för människors möjlighet att styra sin arbetstid.

2000/01:A214 av Gunnar Axén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen beslutar att avskaffa arbetstidslag (1982:673), allmän arbetstidslag (1970:103), arbetstidslag (1947:216) för hotell, restauranger och kaféer och arbetstidslag för detaljhandeln (1942:652).

2000/01:A222 av Carlinge Wisberg m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till sådan ändring som ger rätt till ledighet för att prova ett annat arbete.

2000/01:A224 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i föräldraledighetslagen i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:A225 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flexibel arbetstid.

2000/01:A243 av Mikael Odenberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det moderna arbetslivets behov av flexibla arbetstidslösningar.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upphäva nuvarande arbetstidslag.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om individuella arbetstidsavtal.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstadgad arbetstidsförkortning.

2000/01:A245 av Holger Gustafsson m.fl. (kd,m,c,fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att skapa förutsättningar för mer flexibel arbetstid.

2000/01:A249 av Peter Pedersen (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att lagstiftningen om en arbetstidsförkortning utformas på ett sätt som ger det bästa resultatet avseende jämställdhet, minskad ohälsa och ökad uthållighet i arbetslivet samt leder till ökad gemensam tid för föräldrar och deras barn/ungdomar.

2000/01:A256 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ökat löntagarinflytande över arbetstidens förläggning.

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om sänkt normalövertid till 100 timmar.

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om sänkt arbetstid till 35 timmar i ett första steg.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av ett friår för att komma till rätta med utbrändhet och stress i arbetslivet.

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en arbetstidsförkortning för att komma till rätta med utbrändhet och stress i arbetslivet.

2000/01:A261 av Johan Pehrson (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillåta föräldrar att även efter barnets åttaårsdag ta ut föräldraledighet på deltid.

2000/01:A263 av Elver Jonsson m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

26. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till en ny arbetstidslag i enlighet med vad i motionen anförs.

2000/01:A264 av Christina Nenes och Britt-Marie Lindkvist (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att intensifiera arbetet med att minska antalet ofrivilliga deltidsanställningar.

2000/01:A265 av Lena Sandlin-Hedman och Ingemar Josefsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten till heltidsarbete.

2000/01:A277 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om flexibel arbetstid och förändring i semesterlagen med möjlighet till förkortad arbetstid.

2000/01:A280 av Marie Granlund (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om deltidsanställning.

2000/01:A283 av Ann-Marie Fagerström m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att deltidstjänster i offentlig sektor ska bli heltidstjänster.

2000/01:A308 av Berit Andnor m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta nya initiativ till att minska deltidsarbetslösheten.

2000/01:A705 av Carina Hägg (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförs om ökade möjligheter till ledighet för verksamma i frivilliga försvarsorganisationer.

2000/01:A706 av Lena Sandlin-Hedman och Ingemar Josefsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldraledighetslagen.

2000/01:A708 av Inger Strömbom m.fl. (kd,m,c,fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att utvärdera vilka effekter lagen om ledighet för att driva näringsverksamhet har haft.

2000/01:A709 av Inger Strömbom m.fl. (kd,m,c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att minska arbetsgivarens ansvar för semesterlön vid arbetstagarens frånvaro.

2000/01:A712 av Lennart Klockare och Birgitta Ahlqvist (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut: Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om inrättande av heltidstjänster.

2000/01:A808 av Matz Hammarström m.fl. (mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om friårets betydelse för kvinnors företagande.

23. Riksdagen begär att regeringen låter utreda arbetstidsförkortning ur ett jämställdhetsperspektiv enligt vad som framförs i motionen.

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att få män att utnyttja sina rättigheter till föräldraledighet.

2000/01:A809 av Margareta Andersson m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett system för föräldraledighet.

2000/01:A811 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om föräldraledighet.

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om arbetstid.